

Németh Erzsébet – Zsótér Boglárka – Béres Dániel

A pénzügyi sérülékenység jellemzői a magyar lakosság körében az OECD 2018-as adatainak tükrében

ÖSSZEFOGLALÓ: Tanulmányunk célja bemutatni a pénzügyisérülékenység-mutató megalkotásának hátterét és módszerét, valamint ez alapján feltárni azokat a demográfiai, szociodemográfiai, tudás-, viselkedés- és attitűdbeli tényezőket, amelyek szignifikáns összefüggést mutatnak a pénzügyi sérülékenységgel. Elemzésünk az OECD 2018-as adatain (1001 elemszámú reprezentatív minta) alapul. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy a nemzetközi szakirodalomban található, a pénzügyi sérülékenységgel összefüggésbe hozható változokon túl érdemes további, főként tudásbeli, valamint magatartással és attitűddel kapcsolatos változókat is bevonni. Elemzésünk élesen rámutat, hogy a jövedelem növekedése csökkenti ugyan a pénzügyi sérülékenységet, de a magasabb elköltendő összeg nem növeli a pénzügyi tudatosságot. A kutatás egyik legfőbb eredménye a pénzügyi attitűdök és a pénzügyi sérülékenység közötti összefüggések feltárása. Elemzésünk azt mutatja, hogy a pénzügyi sérülékenység kialakulásának hátterében az aktuális vágyak prolongálásának nehézsége jelentős tényező. A pénzügyileg sérülékeny csoportokra ugyanis nemcsak az jellemző, hogy megélhetési gondokkal küzdenek, hanem az is, hogy emellett nehézséget jelent számukra a penzköltés kontrollálása is.¹

KULCSSZAVAK: pénzügyi sérülékenység, pénzügyi kultúra, pénzügyi attitűdök

JEL-KÓDOK: A13, D03, D12, I22

DOI: https://doi.org/10.35551/PSZ_2020_2_8

Mára mintegy 60 országban nemzetstratégiai prioritásként határozzák meg a lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztését, s ez különösen jellemző lett a pénzügyi válság kirobbanását követő időszakban (Jakovác és Németh, 2017). A magyar lakosságot nagymértékben és súlyosan érintette a válság, így természetes re-

akcióként hazánkban is elindultak a pénzügyi tudatosságot előtérbe helyező kezdeményezések. Az „OKOSAN a Pénzzel!” – 2017-ben megalkotott – „Pénzügyi tudatosság fejlesztése Magyarországon” elnevezésű program legfontosabb célja a pénzügyi jártasság erősítése és a hozzá kapcsolódó programok kidolgozása, annak érdekében, hogy a hasonló kritikus események elkerülhetők vagy megelőzhetőek legyenek, de ha mégis megtörténnek, akkor arra a fogyasztók az eddigieknél jobban tudjanak re-

Levelezési e-cím: enemeth@metropolitan.hu

boglarka.zsoter@uni-corvinus.hu

dberes@metropolitan.hu

agálni. A sikeres gyakorlati munka előfeltétele, hogy tudományos alapossággal készült kutatások adjanak alapot a jövőbeli cselekvési tervekhez. Az OECD kutatása a pénzügyi kultúráról 2018-ban Magyarországon 1001 fős reprezentatív mintán zajlott. Az így létrejött adatbázis szolgál alapjául a jelen kutatásban bemutatott elemzéseknek és eredményeknek. A tanulmány célja bemutatni egy újonnan létrehozott indexet, a pénzügyisérülékenység-mutatót és annak demográfiai, attitűd- és viselkedésbeli jellemzőit.

Az OECD által kidolgozott kérdőív pénzügykultúra-felmérése számos területét érinti: pénzügyi magatartás és szokások – ezen belül megtakarítási magatartás, termékismeret és használat –, pénzügyi attitűd, valamint pénzügyi tudás.

SZAKIRODALMI HÁTTÉR

A pénzügyi sérülékenység jelensége a nemzetközi szakirodalomban egyre nagyobb érdeklődésre tart számot, főként a gazdaságra tett hatása miatt (Poh, Sabri, 2017). A pénzügyi válság és annak következményei egyre fontosabb témává tették a pénzügykultúra-kutatásokban a pénzügyi sérülékenységet (Németh et al., 2017; Poh, Sabri, 2017). Magyarországot kiemelten sérülékeny állapotban érte el a krízis (Kolozi, Hoffman, 2016). A 2008-as pénzügyi krízist kísérő úgynevezett devizahitel-válság emberek tömegeit tette pénzügyileg kiszolgáltatottá (Zsótér et al., 2017). *Anderloni* és munkatársai (2012) definíciója szerint ugyanis a pénzügyi sérülékenység együtt jár a magas eladósodottsággal és más pénzügyi problémákkal, amelyek következményeként a háztartások nem tudják fedezni a mindennapi kiadásait, nem tudnak jövőbeli nyugdíjas éveikről gondoskodni. Meghatározásukban a pénzügyi sérülékenység együtt jár az alacsony életszínvonallal, egészségi álla-

pottal és azzal, hogy a háztartások nem képesek megküzdeni a váratlan pénzügyi nehézségekkel. A fejlődő országokban a kutatások főként az alacsony jövedelemmel párosítják a pénzügyi sérülékenységet. Érvelésük mögött az alacsony jövedelem okozta rossz egészségi állapot, nehéz életkörülmények, a gyenge társadalmi és gazdasági feltételek okozta sérülékenység áll (Lewis és AV Lewis, 2014; Guarcello et al., 2010).

A pénzügyi sérülékenység befolyásolja a pénzügyi jóllétet mind a háztartások, mind az egyének szintjén. *Poh és Sabri* (2017) megállapították, hogy a magas sérülékenység alacsony jövedelemmel, alacsony likviditással és gyakran pénzügyi problémákkal párosul, valamint a munkanélküliség is jellemző a pénzügyileg sérülékeny egyénekre. *Finney és Jentzsch* (2008) eredményei szerint a pénzügyileg sérülékeny háztartások gyakrabban szembesültek pénzügyi problémákkal a vizsgált időszakban, valamint jellemző volt rájuk, hogy úgy érezték, nincs megoldás a helyzetükre. *Schofield* és munkatársai (2010) a pénzügyi sérülékenység vizsgálatakor szintén kiemelik a pénzügyi stressz erősségét és a vele való megküzdési képesség hiányát. *Al-Mamun és Mazumder* (2015) kutatása megállapítja, hogy a pénzügyi sérülékenység és a szegénység szorosan összefüggő jelenségek. Egyes tanulmányok arra is rávilágítanak, hogy városi és vidéki háztartások között is van eltérés a pénzügyi sérülékenységet illetően, ugyanis utóbbiak sérülékenyebbek (Yusof et al., 2015).

Daud és munkatársai (2018) Malajziában végzett kutatásukban egy sorrendet állítottak fel, amely a pénzügyi sérülékenységet okozó változókból áll: jövedelem, családi állapot, kor, iskolázottság és pénzkezelési képességek.

A kutatások jelentős része a jövedelemszintet, a pénzügyi nehézségeket és problémákat, valamint a pénzügyi nehézségekkel való megküzdési képességet/képtelenséget vizsgálja a pénzügyi sérülékenységgel való kapcsolatukat

illetően. *Bárczi és Zéman* (2015) arra hívja fel a figyelmet, hogy gyakran leszűkítik a pénzügyi kultúra fogalmát azon pénzügyi ismeretekre, amelyek a kultúra látható, „felszín feletti” részének területe. A pénzügyi sérülékenység területén végzett vizsgálatok jelentős része emellett a demográfiai változókat emeli ki. Ezzel párhuzamosan kevésbé hangsúlyos a pénzügyi tudás, valamint a pénzügyi kultúra viselkedés- és attitűdbeli komponenseinek beemelése ezekbe a vizsgálatokba. A lakosság pénzügyi kultúrájának vizsgálatokor a pénzügyi tudásnak, a pénzügyi magatartásnak és a pénzügyi attitűdöknek is érdemes figyelmet szentelni (Atkinson, Messy, 2012). Csakúgy, mint a pénzügyi sérülékenység, a pénzügyi magatartás is fontos befolyásoló tényezője a pénzügyi jóllétnek (Garman, Fogue, 2006). Amikor a fogyasztók pénzügyi magatartásáról beszélünk, akkor egyéni szinten a személyes pénzügyek irányítását és megvalósítását helyezzük górcső alá (Mathur 1989), részleteiben a pénzügyi előrelátást, a költségek tervezését, a hitelek és a készpénz nyilvántartását, nagyobb beruházásokat, biztosítás vásárlását, a befektetéseket és a nyugdíj tervezését. *Xiao* (2010) tanulmányában pénzügyi magatartásnak nevez minden olyan emberi magatartást, amely releváns lehet a személyes pénzügyekhez kapcsolódóan. Definíciója magában foglalja a készpénz kezelését, a megtakarításokat és hiteleket is. A magatartáson túl figyelmet kell szentelnünk az attitűdöknek is. A pénzhez és pénzügyekhez fűződő viszony már az 1970-es évektől kutatott terület (Goldberg és Lewis, 1978). A pénzügyi edukáció területén született tanulmányok közül több is kiemeli, hogy nem elég pusztán a pénzügyi tudást, a pénzügyi ismereteket bővíteni, hanem célként kell megfogalmazni a pozitív pénzügyi magatartás felé történő elmozdulást (Hilgert et al., 2003; Xiao et al., 2004). Ehhez azonban nem elég pusztán információt átadni, további fontos készségeket és képességeket is formálni kell, és sok esetben a hozzá-

álláson is változtatni kell (Hilgert et al., 2003; Drever et al., 2015). A pénzügyi attitűd fogalma és a pénz iránti attitűd fogalma nem feltétlenül különül el, vagy pedig átfedéseket tartalmaz sok kutatásban (Goldberg, Lewis, 1978; Yamauchi, Templer, 1982; Furnham, 1984; Tang, 1992; Nagy, Tóth, 2012).

Egy korábbi kutatás klaszterelemzés segítségével a pénzügyi magatartás és attitűdök mentén csoportosította a 18–35 éves fiatalokat (Németh et al., 2017). Az elemzések eredményei felhívták a figyelmet egy igen sérülékeny csoportra, az aggódó költelezőkre. A klaszterre jellemző, hogy a többiekhez képest a legtöbb pénzügyi problémával küzdenek, miközben megtakarításuk alig van, vagy egyáltalán nincs. Az érzelmek szintjén az aggodás és a szorongás jellemző rájuk, amikor a pénzügyekről van szó. Ettől függetlenül a legköltelezőbb csoportként rajzolódott ki az elemzésben. Általában alacsony a pénzügyi tudásuk, nem tartják számon kiadásait. Pénzügyi tudásukat és jövőjüket tekintve nem magabiztosak. Leginkább az „Egyszer hopp, másszor kopp” szemlélet az, amely illik erre a csoportra (Németh et al., 2016). Mindezen jellemzők kiszolgáltatottá teszik őket pénzügyeiket illetően (Németh et al., 2017; Németh, Zsótér, 2019). *Luksander* és munkatársai (2017) egy pénzügyi személyiségteszt eredményei alapján az egyének eladósodottságát befolyásoló személyiségjegyek és viselkedésminták azonosítását végezték el. Eredményeik szerint az eladósodottság elkerülése szempontjából a legfontosabb veszélyeztető tényező a szerencsére való hagyatkozás. A szerencsejátékok egyfajta külső kontrollvezéreltségre utalnak.

Az alább bemutatott kutatás célja, hogy számba vegye a pénzügyi sérülékenység szakirodalomban említett leglényegesebb összefüggéseit. A kutatás arra kíván válaszolni, hogy miképpen függenek össze egyes szociodemográfiai mutatók (életkor, nem, képzettség, jövedelem, lakóhely, munkaviszony), bizonyos attitűd és

viselkedés, valamint tudásbeli sajátosságok a pénzügyi sérülékenységgel. Ehhez a kutatók egy új, komplex pénzügyisérülékenység-mutatót dolgoztak ki.

ALKALMAZOTT MÓDSZERTAN

Az OECD 2010-es és 2015-ös adatbázisain végzett vizsgálatok, valamint egyéb, pénzügyi kultúrával kapcsolatos vizsgálatok eredményeként egy nagyon fontos jelenség rajzolódott ki, méghozzá a pénzügyi sérülékenység (Németh et al., 2017). Az OECD 2015-ös adatbázisában a 18-35 éveseket vizsgálva, bebizonyosodott, hogy létezik egy aggódó költekező csoport, akik a fiatalok egynegyedét alkotják. Jellemző rájuk, hogy a mának élnek, mindközben sokat szoronganak, nincs megtakarításuk, alacsonyabb jövedelmük van, és nem igazán jellemző a pénzügyi célok kitűzése sem. Mindezek alapján esetükben pénzügyileg sérülékeny csoportról beszélhetünk (Németh et al., 2017). Poh és Sabri (2017) a pénzügyi sérülékenységről szóló összefoglaló tanulmányukban javasolják, hogy a pénzügyi sérülékenységet többdimenziós fogalomként érdemes meghatározni. Az előbbi két gondolatmenetet továbbgördítve alakítottuk ki a pénzügyisérülékenység-mutatót, amely az OECD 2018-as adatbázisából összesen 12 változóból tevődik össze. A változók mutatják többek között a pénzügyi helyzet szubjektív megítélését, az eladósodottság és pénzügyi korlátozottság mértékét, a megtakarítások hiányát és a pénzügyek miatti aggodalom megjelenését. A változók azonos súllyal kerültek az indexbe, és a belőlük nyert pontszámok összeadódtak. Az 1. táblázat szemlélteti, hogy az OECD 2018-as felmérésének melyik változója és milyen feltétellel került a számításba.

Így tehát teljesül a Poh és Sabri (2017) által tett javaslat, miszerint a fogalom többdimenziós, azaz komplex módon közelíti a pénz-

ügyi sérülékenységet. A számítási metódus alapján a pénzügyisérülékenység-mutató legkisebb értéke 0, a legmagasabb pedig 12. Az index kiszámítása után megvizsgáltuk, hogy milyen összefüggések rajzolódnak ki a pénzügyi sérülékenység és az adatbázis egyéb változói között. Az összefüggések megállapítására különböző két- és többváltozós statisztikai elemzéseket végeztünk attól függően, hogy milyen tulajdonságú az elemzésbe bevont változó. Két nem metrikus változó között keresztábrák elemzést alkalmaztunk. Az eredmények bemutatásánál csak a szignifikáns összefüggéseket jelenítjük meg. Két metrikus változó között fennálló összefüggés meglétére (vagy hiányára) korrelációelemzés segítségével világítottunk rá. Amikor az elemzésbe metrikus és nem metrikus változót vontunk be, akkor varianciaelemzés segítségével állapítottuk meg az összefüggés meglétét. Ezeknél az elemzéseknél is csak a szignifikáns eredményeket mutatjuk be az eredmények ismertetésénél.

AZ EREDMÉNYEK BEMUTATÁSA

A pénzügyisérülékenység-mutató 0 és 12 közötti értéket vehet fel. Az OECD 2018-as adatbázisának adatai alapján a mutató átlaga 2,88 (szórás=2,67), a legkisebb felvett érték 0, a legnagyobb felvett érték pedig 9. A pontértékek gyakoriságát az 1. ábra mutatja.

Az ábra alapján jól látszik, hogy a magyar lakosság 70 százaléka, valamivel kevesebb mint 3, olyan válaszlehetőséget jelölt meg, amely pénzügyi sérülékenységre utal. Emellett a legtöbben, mintegy minden negyedik válaszoló egyetlen kérdésre sem adott sérülékenységre utaló választ, a legmagasabb 9-es mutató is igen ritkán fordult elő, előlött egyetlen válaszolót sem találtunk. A pénzügyisérülékenység-mutató felvett értékeinek vizsgálata önmagában még kevés volna, ugyanakkor a szociodemográfiai, attitűdbeli és magatartás-

A PÉNZÜGISÉRÜLEKENYSÉG-MUTATÓBA BEVONT VÁLTOZÓK ÉS FELTÉTELEIK

Változó	Milyen feltétel mentén kerül a pénzügisérülékenység-indexbe?
A következők közül az elmúlt 12 hónapban rendelkezett-e bármely megtakarítási formával?	1 pont, ha nem a válasz
Pénzügyi helyzetem korlátoz abban, hogy a számomra fontos dolgokat tegyem.	1 pont, ha egyetért/teljes mértékben egyetért
Jelenleg túl sok az adósságom.	1 pont, ha egyetért/teljes mértékben egyetért
Aggódok, hogy a keresetem nem lesz elég a megélhetési költségek fedezésére.	1 pont, ha egyetért/teljes mértékben egyetért
Az anyagi helyzetem irányítja az életem.	1 pont, ha egyetért/teljes mértékben egyetért
Az anyagi helyzetem miatt úgy érzem, hogy sosem érem el a céljaim.	1 pont, ha egyetért/teljes mértékben egyetért
Aggódok, hogy kifutok a pénzből.	1 pont, ha egyetért/teljes mértékben egyetért
Épp hogy csak megélek a pénzből.	1 pont, ha egyetért/teljes mértékben egyetért
Jelenleg egy devizahitelt törlesztek.	1 pont, ha egyetért/teljes mértékben egyetért
Ha Önnek egy havi jövedelmének megfelelő kiadása merülne fel, képes lenne azt fedezni anélkül, hogy kölcsönkérne vagy hitelt venne fel?	1 pont, ha nem a válasz
Volt olyan eset az elmúlt 12 hónapban, hogy nem tudta fedezni a jövedelméből a megélhetését?	1 pont, ha igen a válasz
Elégedett vagyok jelenlegi pénzügyi helyzetemmel.	1 pont, ha nem ért egyet/egyáltalán nem ért egyet

Forrás: saját szerkesztés

beli jellemzőkkel való összefüggések feltárása mélyebb betekintést nyújthat a pénzügyi kultúra ezen területére.

A pénzügisérülékenység-mutató a következő demográfiai változókkal mutat szignifikáns összefüggést:

- nem
- lakóhely (régió)
- iskolai végzettség
- munkaviszony
- jövedelem

A PÉNZÜGISÉRÜLEKENYSÉG-MUTATÓ SZIGNIFIKÁNSAN MAGASABB A NŐKNÉL (3,05), mint a férfiaknál (2,68). Ennek oka lehet a nőknél mérhető alacsonyabb jövedelmi szint, vagy akár azonos jövedelem mellett is kialakuló ma-

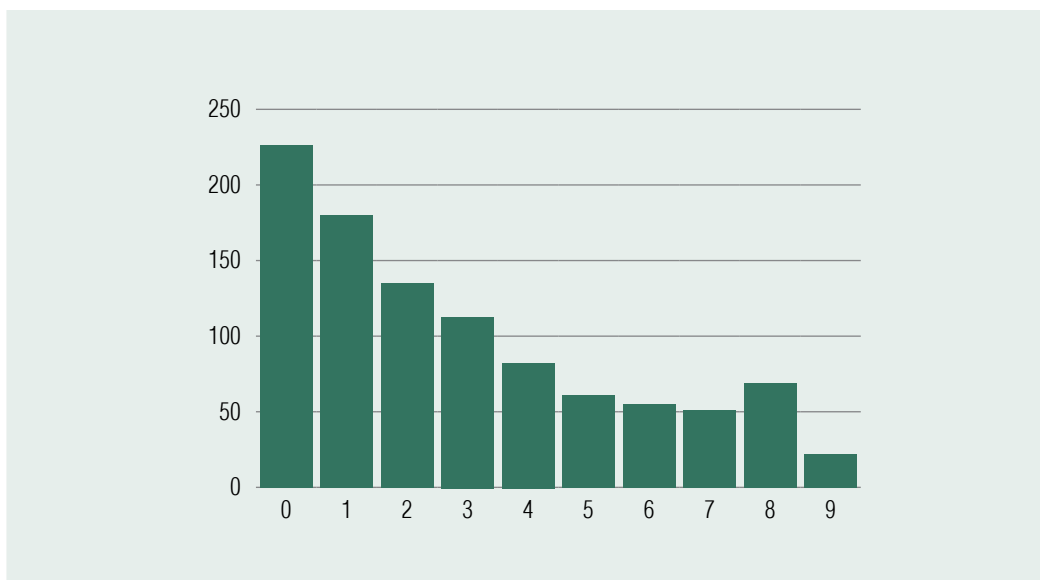
gasabb elégedetlenség- és szorongásszint. (Lásd 2. ábra)

A LAKÓHELY tekintetében szintén szignifikáns különbségeket találunk. A pénzügisérülékenység-mutató a dél-alföldi régióban (3,52) veszi fel a legmagasabb értéket, majd Észak-Magyarország (3,26) következik. A legalacsonyabb értéket Dél-Dunántúlon (2,49) figyelhetjük meg. (Lásd 3. ábra)

Érdekes eredmény, hogy bár szignifikáns különbséget találtunk az egyes hazai régiók között a pénzügyi sérülékenység tekintetében, nem lelhető fel egyértelmű összefüggés az egyes régiók fejlettsége, az ott élők átlagos jövedelmi szintje és a pénzügyi sérülékenység mértéke között. Mindez arra utal, hogy a pénzügyi sé-

1. ábra

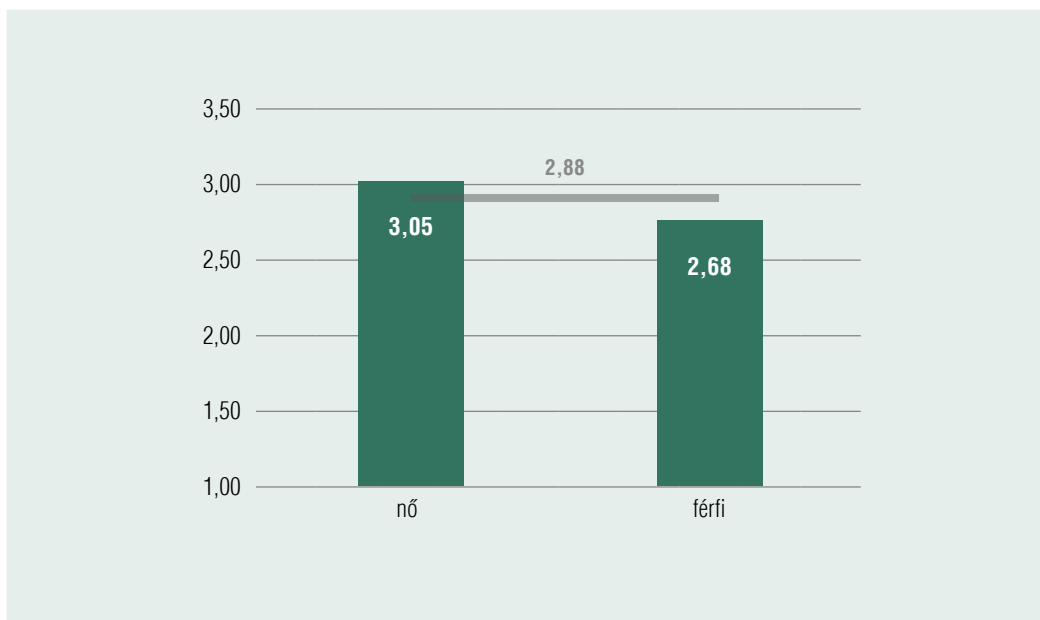
A PÉNZÜGISÉRÜLÉKENYSÉG-MUTATÓ ÉRTÉKEI ÉS GYAKORISÁGUK (N=1001)

Forrás: saját szerkesztés

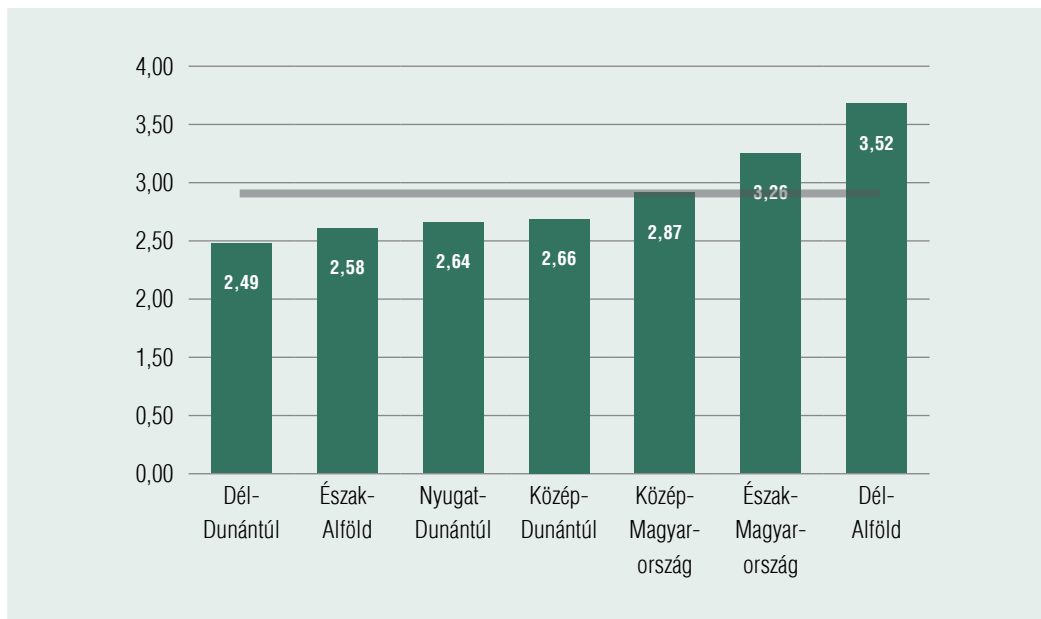
2. ábra

A PÉNZÜGISÉRÜLÉKENYSÉG-MUTATÓ ÉRTÉKE A NEMEK TÜKRÉBEN

Forrás: saját szerkesztés

A PÉNZÜGISÉRÜLÉKENYSÉG-MUTATÓ ÉRTÉKE A RÉGIÓK TÜKRÉBEN

Forrás: saját szerkesztés

rülékenységnek számos attitűdbéli oka is lehet, amire a későbbiekben kitérünk.

A PÉNZÜGISÉRÜLÉKENYSÉG-MUTATÓ AZ ISKOLAI VÉGZETTSÉGGEL is szignifikáns összefüggést mutat. Legkevesbé sérülékenyek a felsőfokú végzettségűek (1,69), és leginkább sérülékenyek a 8 általánosnál kevesebbet végzettek (5,00), miközben az középfokú végzettség érettségi nélkül még mindig az átlagosnál magasabb sérülékenységgel jár együtt.

A 4. ábra egyértelműen jelzi, hogy a képzettség hiánya vagy nem kielégítő volta súlyos kockázati tényező a pénzügyi sérülékenység szempontjából. Az értő olvasás képessége és az alapvető kalkulációs kompetenciák hiánya kiszolgáltatottá, sérülékennyé teheti az érintetteket.

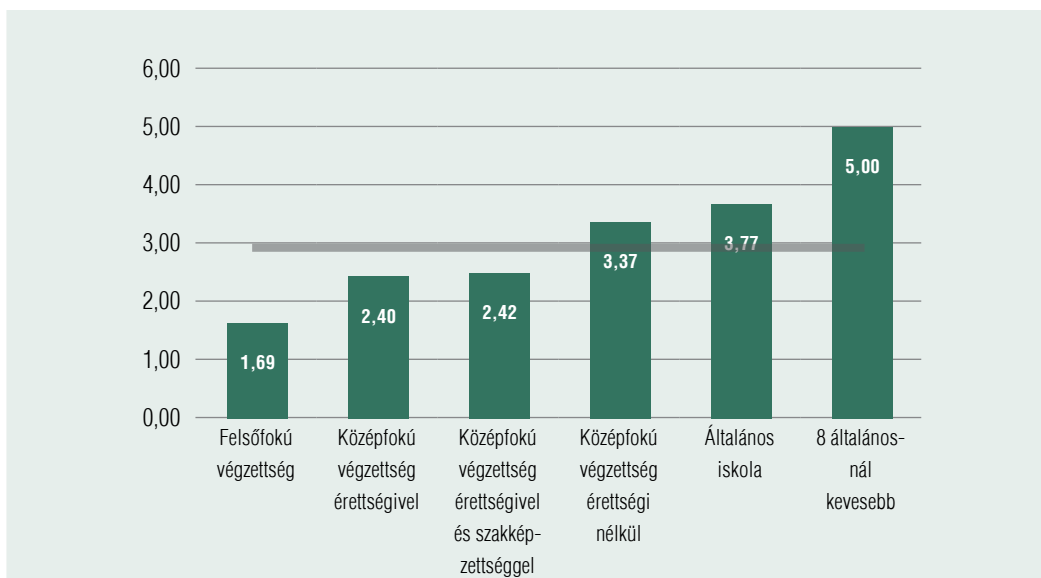
A MUNKAVISZONY kapcsán elmondható, hogy a leginkább sérülékenyek az állás keresők/munkanélküliek (5,15), ezután pedig a betegség vagy egészségkárosodás miatt munkakép-

telen egyének (4,83). Legkevesbé sérülékeny az önfoglalkoztatók csoportja (1,51). (Lásd 5. ábra)

Az nem meglepő, hogy a munkanélküliség, betegség súlyos kockázati tényező a pénzügyi sérülékenység szempontjából. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy a nyugdíjasok és a foglalkoztatottak pénzügyi sérülékenységi szintje azonos, miközben a jövedelmi szintjük jelentősen különbözik. A másik fontos eredmény az önfoglalkoztatók/vállalkozók kimondottan alacsony sérülékenysége. Mindez arra utal, hogy ők azok, akik számára a konjunktúra olyan új lehetőségeket hozott, amit jól ki is használtak. Ezek a tényezők ugyancsak az attitűdök és a magatartás jelentőségére hívják fel a figyelmet.

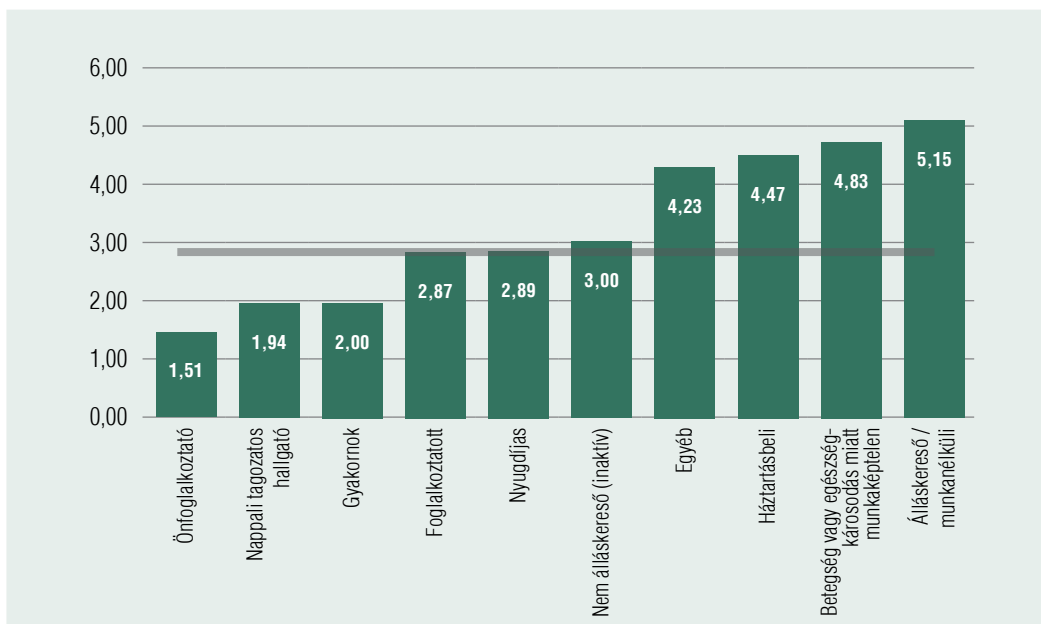
Jövedelem szempontjából elmondható, hogy minél kevesebb a jövedelme az egyéneknek, annál sérülékenyebb pénzügyi értelemben. A 6. és a 7. ábrán egyértelműen látszik, hogy a jövedelem szintje összefügg a pénzügyi

A PÉNZÜGISÉRÜLÉKENYSÉG-MUTATÓ ÉRTÉKE AZ ISKOLAI VÉGZETTSÉG TÜKRÉBEN

Forrás: saját szerkesztés

A PÉNZÜGISÉRÜLÉKENYSÉG-MUTATÓ ÉRTÉKE A MUNKAVISZONY TÜKRÉBEN

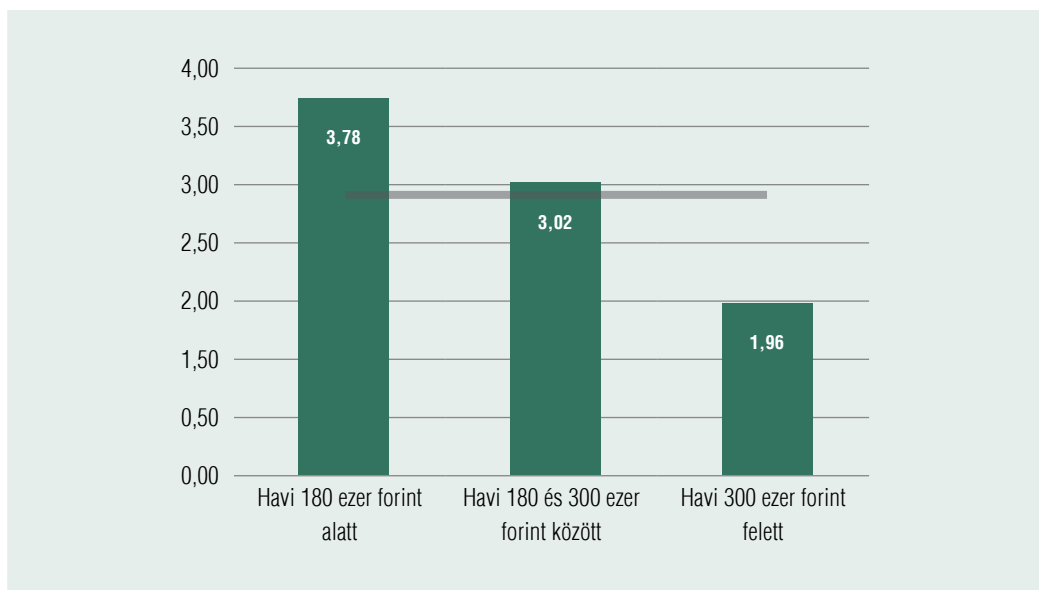

Forrás: saját szerkesztés

6. ábra

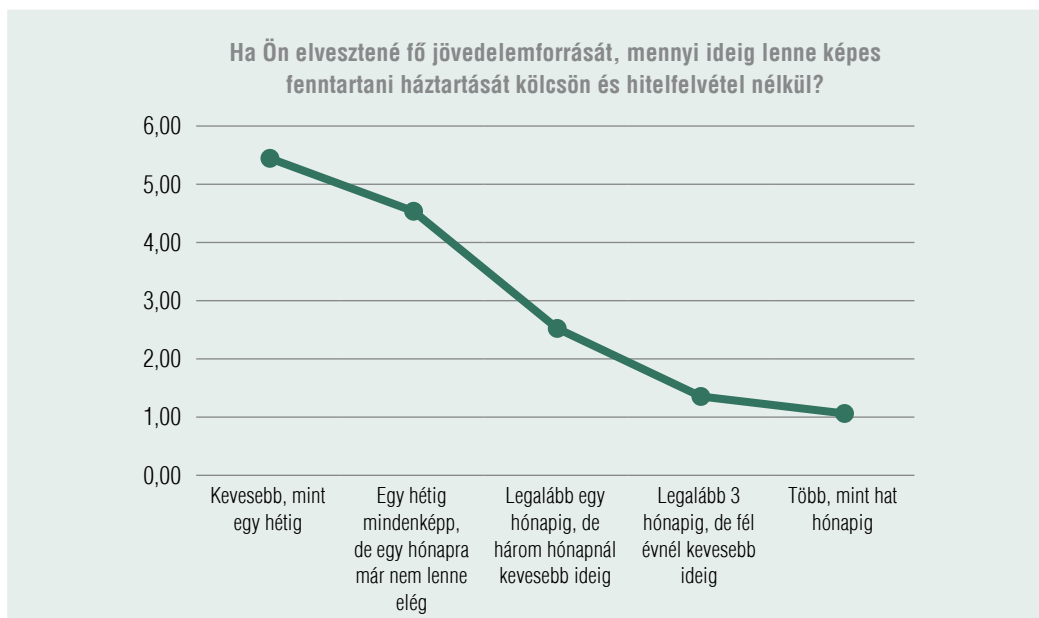
A PÉNZÜGISÉRÜLÉKENYSÉG-MUTATÓ ÉRTÉKE A JÖVEDELEM TÜKRÉBEN

Forrás: saját szerkesztés

7. ábra

A JÖVEDELEMKIESÉS KÖVETKEZMÉNYEI ÉS A PÉNZÜGI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Forrás: saját szerkesztés

sérülékenységgel, ami egyáltalán nem meglepő, azonban – mint látni fogjuk – a számos tényező egyike.

Az, hogy a fő jövedelemforrás elvesztése esetén mennyi ideig lenne képes a válaszadó fenntartani háztartását kölcsön vagy hitel felvétele nélkül, szintén szignifikáns összefüggést mutat a pénzügyi sérülékenységgel. Azok, akik kevesebb, mint egy hétig tudnák fenntartani háztartásukat egy ilyen esetben, 5,46 a pénzügyisérülékenység-mutatójuk. Azoknak pedig, akik azt választották, hogy akár hat hónapig vagy még tovább is képesek lennének fenntartani háztartásukat, a pénzügyisérülékenység-mutatójuk 1,04.

MIKÉNT ÉRTÉKELIK SAJÁT PÉNZÜGYI TUDÁSUKAT a többi felnőtthez képest – erről is kérdezték a válaszadókat. Ez a változó szignifikáns összefüggést mutat a pénzügyi sérülékenységgel. Azoknak, akik bíznak tudásukban, tehát

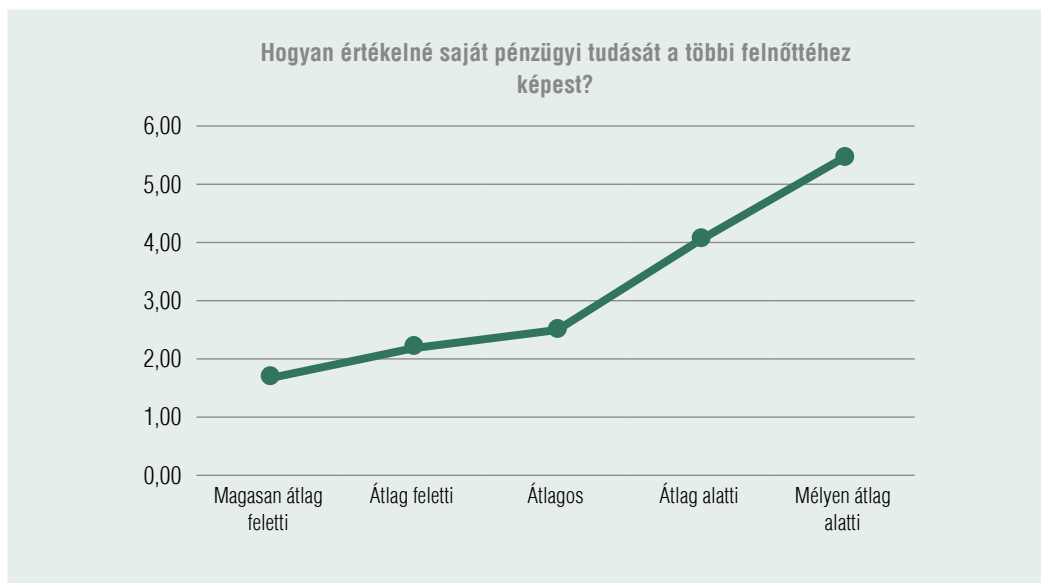
magasan átlag felettinek vélik saját pénzügyi tudásukat, átlagosan 1,74 a pénzügyi-sérülékenység-mutatójuk, ugyanakkor azoknak, akik a másik végletet képviselik, tehát mélyen átlag alattinak vélik saját pénzügyi tudásukat a többi felnőtthez képest, ez az érték 5,49. Az utóbbi igen magas érték, ami azt mutatja, hogy a pénzügyi tudás hiánya mellett az is fontos, hogy a válaszoló mennyire magabiztos a saját tudását illetően. (Lásd 8. ábra)

AZ ALAPVETŐ PÉNZÜGYI SZÁMÍTÁSOK RÉSZINDEX (*Financial knowledge*) és a pénzügyisérülékenység-mutató közötti korreláció azt mutatja, hogy minél gyengébben teljesít valaki a tudást mérő feladatokon, annál magasabb a pénzügyisérülékenység-mutatója. A Pearson-féle korreláció mértéke $-0,117$, amely gyenge negatív kapcsolatot mutat.

Összességében tehát mind a szubjektív (a válaszadó hogyan értékeli saját pénzügyi tu-

8. ábra

A PÉNZÜGYISÉRÜLÉKENYSÉG-MUTATÓ ÉS PÉNZÜGYI TUDÁS ÉRTÉKELÉSÉNEK KAPCSOLATA

Forrás: saját szerkesztés

dását), mind az objektív (tudásteszt) pénzügyi tudás szignifikáns összefüggést mutat a sérülékenységgel.

A PÉNZÜGYI CÉLOKKAL szignifikáns összefüggést mutat a pénzügyi sérülékenység, ugyanis azok, akikre nem jellemző a pénzügyi célok kitűzése, szignifikánsan magasabb pontszámot mutatnak a sérülékenység tekintetében. (Lásd 9. ábra)

Azok, akik az általuk kitűzött cél eléréséért megtakarították pénzüket, szignifikánsan alacsonyabb pontszámot értek el a pénzügyi sérülékenység tekintetében.

Egy másik változó szintén a célkitűzésekre vonatkozik, ez egy attitűdállítás, amely így hangzik: „Hosszú távú célokat határozok meg és igyekszem elérni azokat”. Az előző eredménnyel összhangban van, hogy ennél az állításnál az egyetértés alacsonyabb pénzügyisérülékenység-pontszámmal, míg az egyet nem értés ma-

gasabb sérülékenységi pontszámmal jár együtt. (Lásd 10. ábra, 2. táblázat)

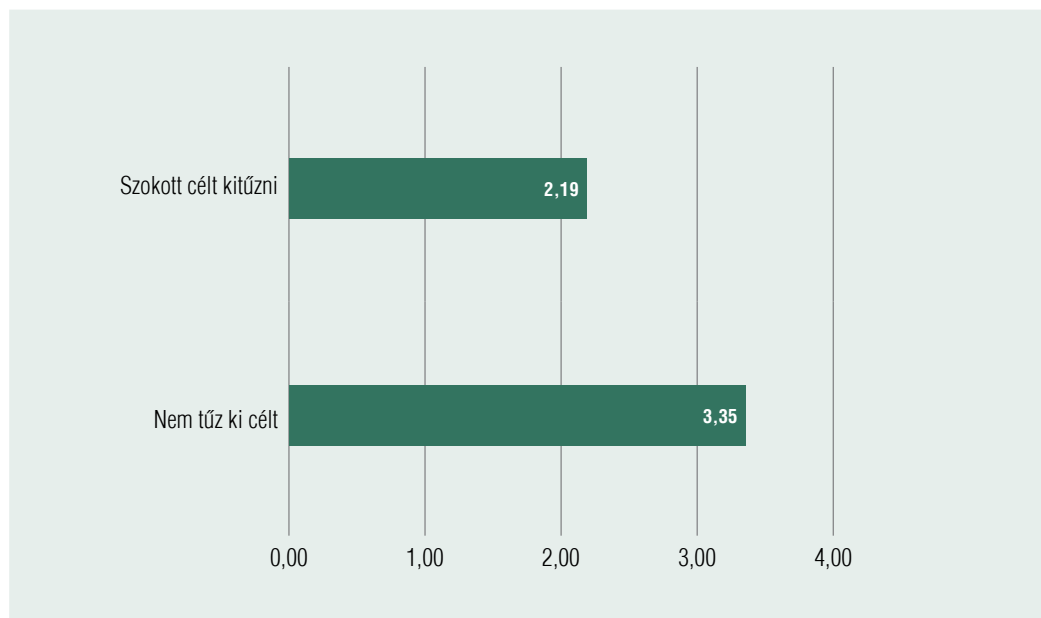
A NYUGDÍJAS ÉVEKRE VALÓ FELKÉSZÜLTÉG foka és a pénzügyi sérülékenység között statisztikailag szignifikáns összefüggés a következő módon áll fenn: azok, akik jól felkészültek, azoknak a pénzügyisérülékenység-mutatójuk alacsony pontszámú (1,55), és minél inkább csökken a felkészültség érzete, annál inkább nő a sérülékenység pontszáma, mígnem azoknál, akik egyáltalán nem biztosak abban, hogy jól felkészültek nyugdíjas éveikre, az érték 4,19. (Lásd 11. ábra)

Arra a kérdésre, hogy a válaszadónak miből lesz nyugdíja, többféle választ is megjelölhettek:

- állami nyugdíj,
- foglalkoztató által fizetett nyugdíj,
- magánnyugdíj,
- pénzügyi eszközök, befektetések eladásából,

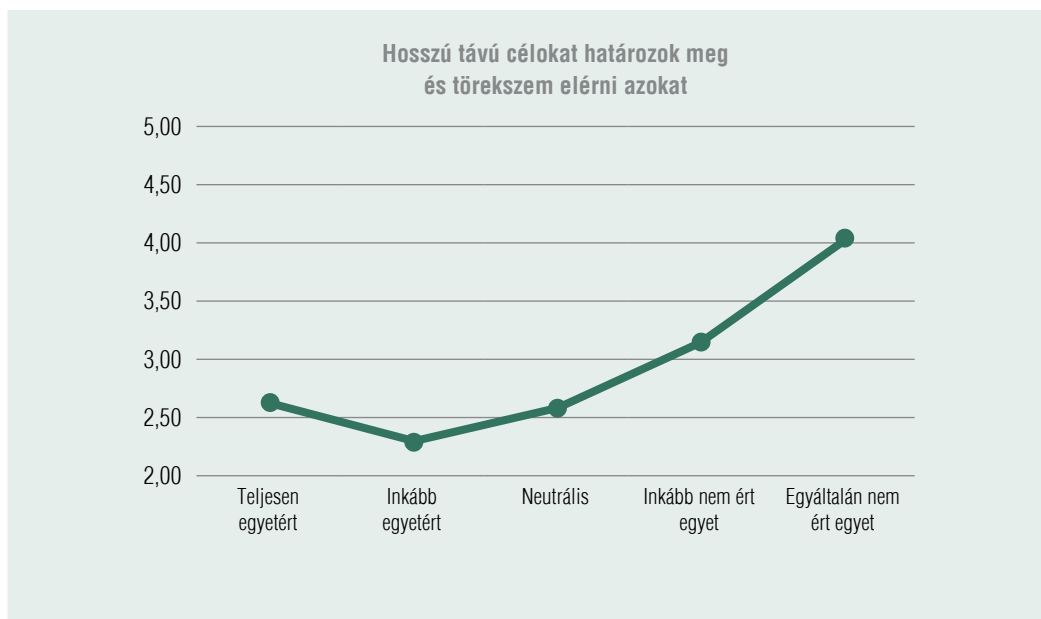
9. ábra

A CÉLTUDATOSSÁG ÉS A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Forrás: saját szerkesztés

A HOSSZÚ TÁVÚ CÉLOK ÉS A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Forrás: saját szerkesztés

2. táblázat

A CÉLOK ELÉRÉSE ÉRDEKÉBEN KÉPZETT MEGTAKARÍTÁS ÉS A SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

	Pénzügyisérülékenység-mutató
A célok megvalósításáért megtakarította pénzét.	1,61
A célok megvalósításáért nem takarította meg pénzét.	2,71

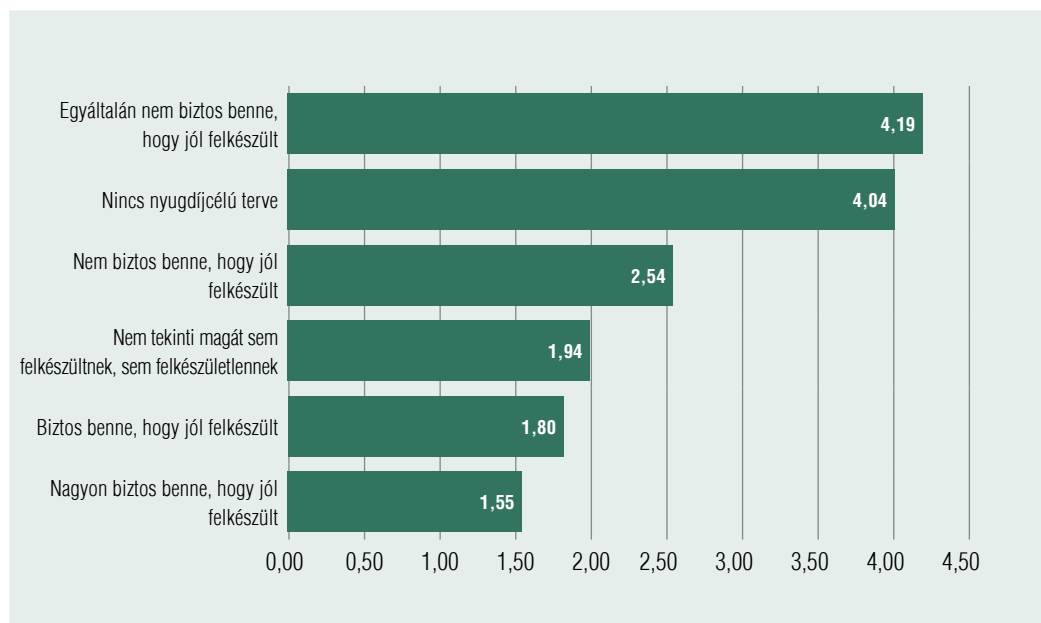
Forrás: saját szerkesztés

- ingók és ingatlanok eladásából,
- befektetések jövedelméből,
- párjától kapott támogatásból,
- gyerekei és egyéb családtagok támogatásából,
- korábbi megtakarításokból,
- folytatja a munkát,
- saját tulajdonú üzlet jövedelméből,
- egyéb.

A megadott válaszok közül három esetben találtunk szignifikáns összefüggést a pénzügyi-sérülékenység-mutatóval: a korábbi megtaka-

rítások, magánnyugdíj, folytatja a munkát. Ennél a három tételnél elmondható, hogy akik megjelölték, szignifikánsan alacsonyabb a pénzügyisérülékenység-mutatójuk, mint azoknak, akik nem jelölték. Az öngondoskodás alacsonyabb sérülékenységgel jár együtt.

A PÉNZÜGYI MAGATARTÁS egy hétköznapi pénzügyekre vonatkozó aspektusa, a pénzügyek monitorozása, figyelése, számontartása, kézbentartása szintén szignifikáns összefüggést mutat a pénzügyi sérülékenységgel. Az

A NYUGDÍJAS ÉVEKRE VALÓ FELKÉSZÜLÉS ÉS A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Forrás: saját szerkesztés

erre vonatkozó attitűdállítás alapján elmondható, hogy minél inkább jellemző a pénzügyek kézbentartása az egyénre, annál kevésbé sérülékeny, és fordítva.

Fontos kérdés, hogy a pénzügyileg kiszolgáltatottabb helyzetben lévők, mennyire képesek és hajlandók a pénzügyeiket kézben tartani, azokra odafigyelni, a pénzt beosztani. (Lásd 12. ábra)

A körültekintés, a vásárlás előtti megfontoltság jellemző azokra, akiknek magas a pénzügyisérülékenység-pontszámuk. Ez összefüggésben lehet az alacsony jövedelemmel. (Lásd 13. ábra)

Szintén összefüggésben lehet az alacsony jövedelemmel, hogy azok, akik elköltik a fizetésüket a hónap vége előtt, magasabb sérülékenység-pontszámmal jellemezhetők. (Lásd 14. ábra)

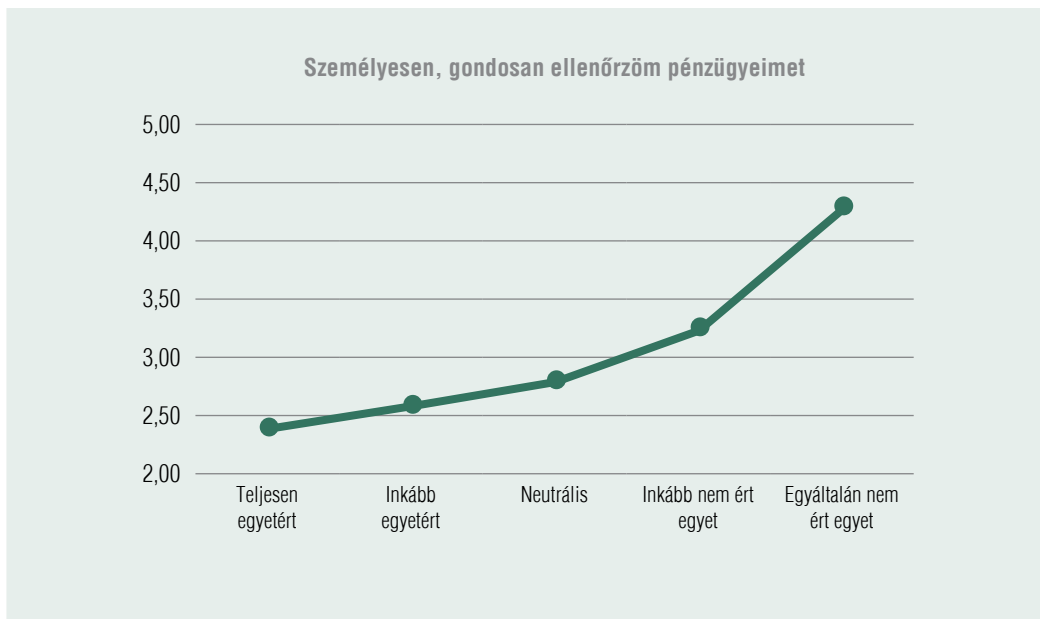
Az eredmények élesen rámutatnak, hogy a pénzügyi sérülékenység hátterében pénzügyi

magatartásbeli tényezők is jelentős szerepet játszanak.

A számlák befizetésére vonatkozó állítás az eddigiekhez képest érdekes összefüggést mutat a pénzügyi sérülékenységgel. Azok, akiknek alacsony a pénzügyi sérülékenységük, vagy teljes mértékben igaznak vélik magukra vonatkozóan, hogy időben befizetik a számlájukat, vagy egyáltalán nem. Tehát a két végleten helyezkednek el. A legsérülékenyebbek (4,67 pont) kevésbé tartják igaznak magukra vonatkozóan azt, hogy időben befizetnék a számlákat, ez összefüggésben lehet az alacsony jövedelemmel, a megtakarítás hiányával. (Lásd 15. ábra)

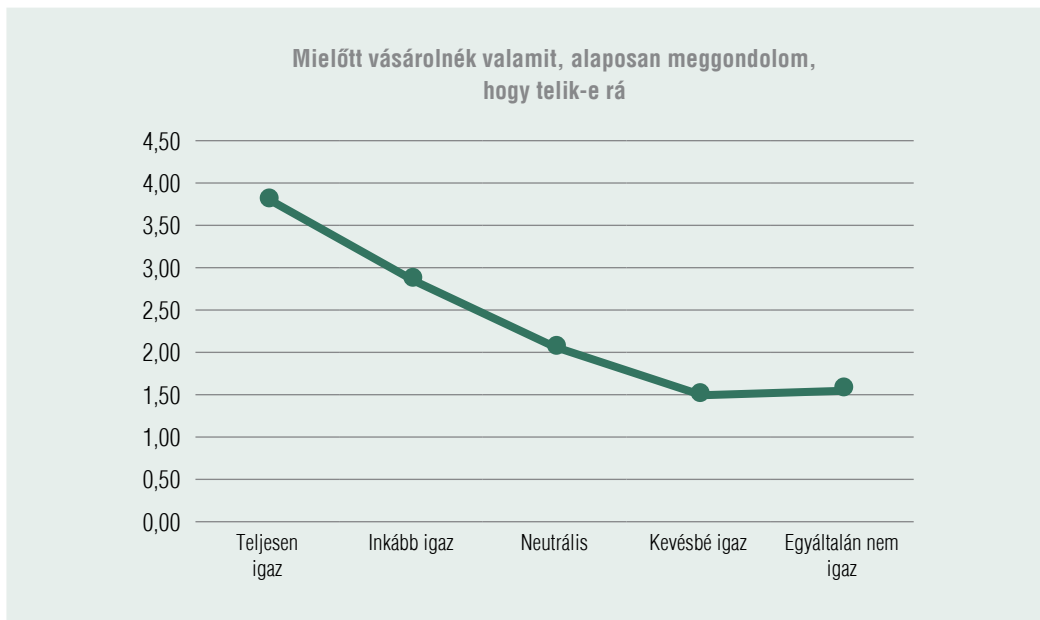
A termékek és szolgáltatások megvásárlásakor sok esetben a termékleírás vagy szerződés tartalmaz kisbetűs megjegyzéseket, amelyek elolvasására vonatkozó állítás is szerepelt az OECD 2018-as felmérésében. Azok, akik nem olvassák el ezeket a részeket mindaddig, amíg

A PÉNZÜGYEK KÉZBENTARTÁSA ÉS A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Forrás: saját szerkesztés

VÁSÁRLÁS ELŐTTI KÖRÜLTEKINTÉS ÉS A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Forrás: saját szerkesztés

14. ábra

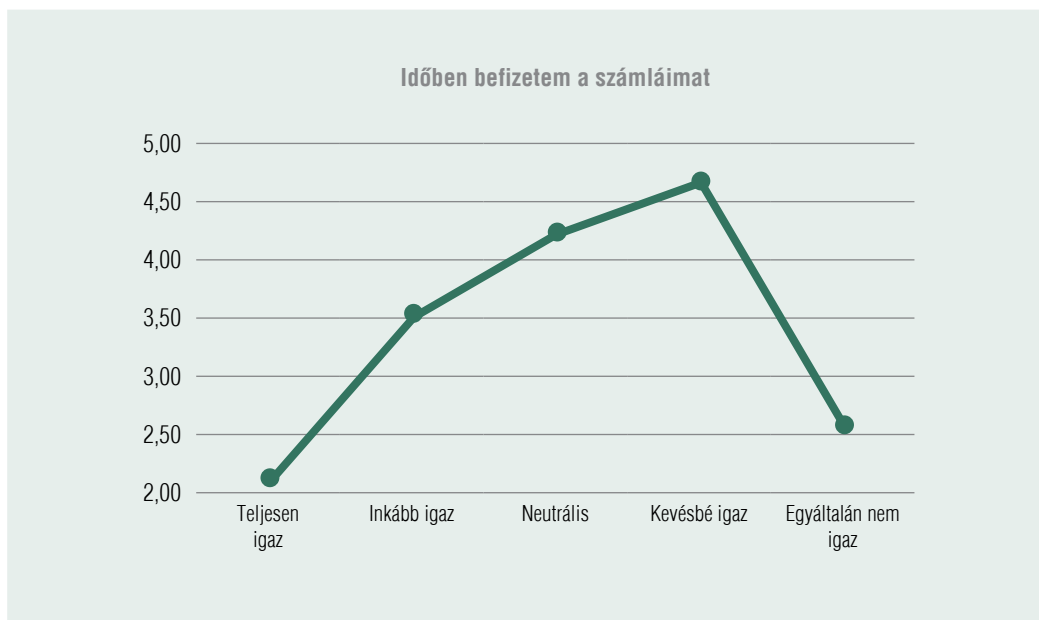
A FIZETÉS ELKÖLTÉSE ÉS A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉS

Forrás: saját szerkesztés

15. ábra

A SZÁMLÁK BEFIZETÉSE ÉS A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Forrás: saját szerkesztés

be nem következik valami baj, pénzügyi sérülékenység tekintetében magasabb pontszámmal jellemezhetők. (Lásd 16. ábra)

AZ EMBEREK MÁR CSAK A SZERENCSEJÜKBEN BÍZNAK – létezik ilyen helyzet. Az OECD 2018-as felmérése erre is tartalmaz egy attitűd-állítást: „Amikor úgy érzem, hogy nincs elég pénzem, lottózom.” Azok, akikre ez jellemző magatartás, pénzügyileg sérülékenyebbek, mint azok, akikre nem jellemző, hogy a szerencsére bíznák boldogulásukat. A szerencsére való hagyatkozás, mint megküzdés egyfajta külső kontrollal mutat. Számos kutatás feltárta, hogy a szegénység és a külső kontrollal attitűd kölcsönös ok-okozati kapcsolatban áll, ugyanis akik másoktól vagy a szerencsétől várják sorsuk jobbra fordulását, kevésbé tudnak megküzdni a nehézségekkel. Ugyanakkor, azok, akik hátrányos helyzetben vannak, azt tapasztalják, hogy nincs hatásuk az életükre, ami szintén növeli a külső kontroll attitűdre való hajlamot. (Lásd 17. ábra)

A KÖRÜLTEKINTŐ PÉNZÜGYI MAGATARTÁS, PÉNZÜGYI TUDATOSSÁG (Financial behaviour) részindex és a pénzügyisérülékenység-mutató között szignifikáns összefüggést találtunk. A Pearson-féle korreláció mértéke $-0,203$, tehát gyenge negatív kapcsolat van a két mérőszám között. Ez azt jelenti, hogy minél inkább tudatos valaki a pénzügyei tekintetében, annál kevésbé sérülékeny.

Az OECD adatbázisa arra vonatkozóan, hogy milyen termékekkel rendelkezik a válaszadó, a következő lehetőségeket tartalmazza: nyugdíj-előtakarékosság, befektetési számla, jelzáloghitel, ingatlanfedezetű hitel, fedezetlen bankhitel, autóhitel, hitelkártya, folyószámla, takarékszámla, mikrohitel, biztosítás, részvény, kötvény, mobilfizetés, betéti bankkártya. Ezek közül a következő termékekkel rendelkező válaszadók esetében mondható el, hogy ők szignifikánsan kevésbé sérülékenyek, mint azok, akik nem rendelkeznek ezekkel a termékekkel:

- nyugdíj-előtakarékosság,

- folyószámla,
- takarékszámla,
- biztosítás.

A PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK HASZNÁLATÁNAK FOKA, azaz a *Financial Inclusion Index* és a pénzügyisérülékenység-mutató negatív kapcsolatban áll (Pearson-féle korreláció: $-0,59$). Ez a kapcsolat 10 százalékos szignifikancia-szinten statisztikailag szignifikáns. A korrelációs mutatót úgy értelmezhetjük, hogy minél több pénzügyi terméket ismer és használ az egyén, annál kevésbé sérülékeny.

A PÉNZÜGYEKHEZ VALÓ HOZZÁÁLLÁS (*Financial attitude*) részindex és a pénzügyisérülékenység-mutató közötti Pearson-féle korreláció értéke $-0,37$. Ez azt jelenti, hogy közepes erősségű negatív kapcsolat áll fenn a két index között. A pénzügyisérülékenység-mutató és a részindexek közötti korrelációkat összevetve az rajzolódik ki, hogy a legerősebb összefüggés az attitűdök kapcsán mutatkozik.

Az OECD 2018-as adatbázisában 12+5+12 attitűdállítás található. Ezek közül néhányat a pénzügyi magatartás és a pénzügyi sérülékenység összefüggéseit tárgyaló részben elemeztünk. Az attitűdállítások közül a következő részben azt mutatjuk meg, melyekkel mutat szignifikáns összefüggést a pénzügyi sérülékenység, és a magatartás fejezetben nem esett szó róluk.

Azok esetében, akiknek nagyobb megelégedést jelent a pénz elköltése, mint megtakarítása, szignifikánsan magasabb sérülékenységgel számolhatunk. (Lásd 18. ábra)

Hasonló állítás „A pénz arra való, hogy elköltjük”, amelynél az eredmények is hasonlóan alakulnak. (Lásd 19. ábra)

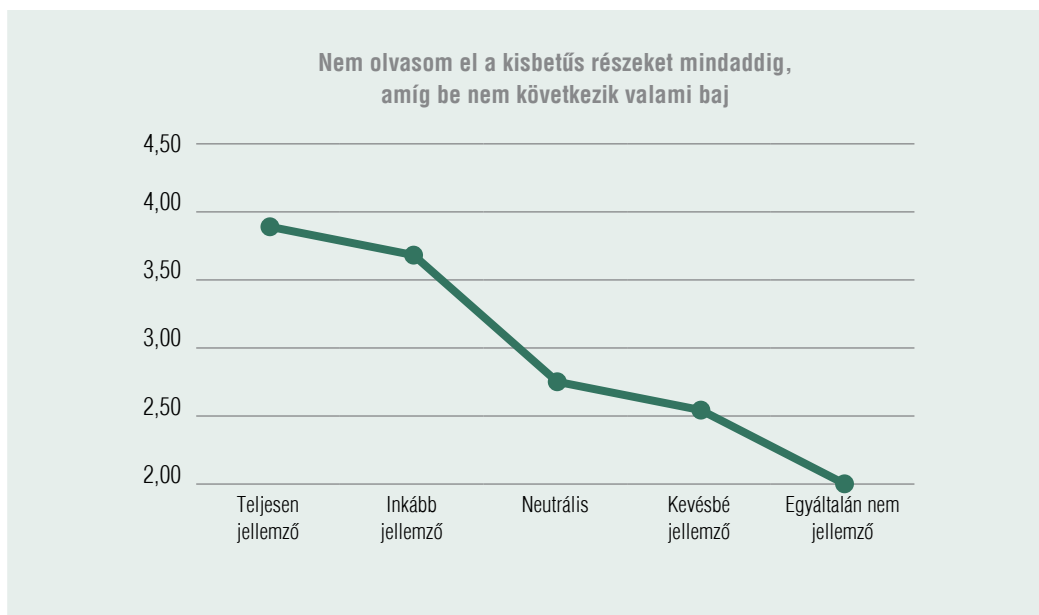
A harmadik attitűdállítás csoportban konkrétan is megfogalmazásra kerül a *carpe diem* hozzáállás. Ez az állítás egyenes arányban függ össze a pénzügyi sérülékenységgel. (Lásd 20. ábra)

Kutatásunk egyik legfontosabb eredménye annak feltárása, hogy a pénzügyi sérülékeny-

16. ábra

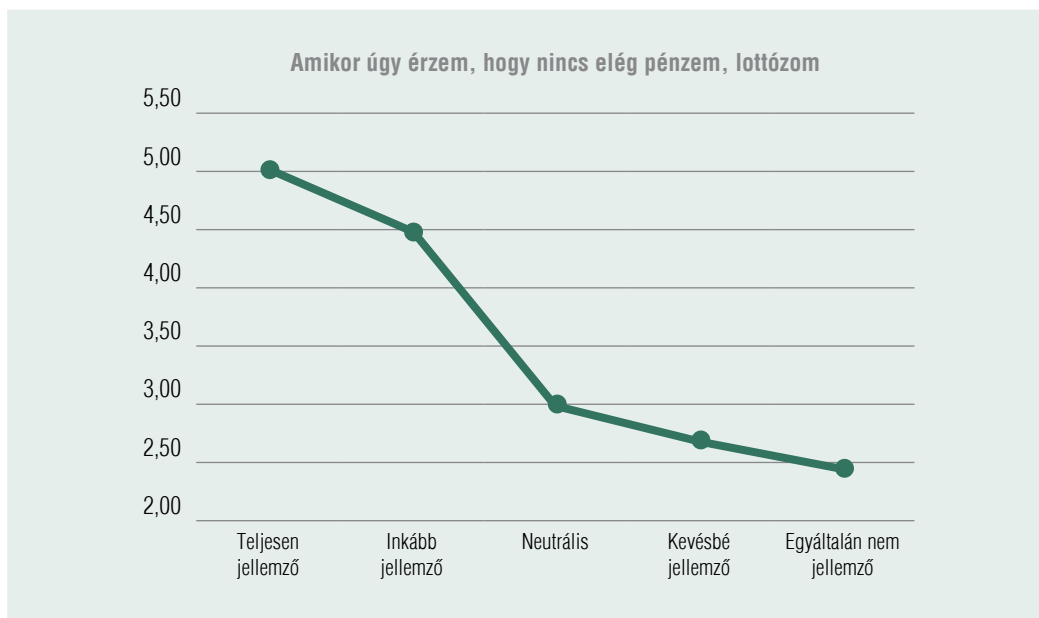
A KISBETŰS RÉSZEK ELOLVASÁSA ÉS A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Forrás: saját szerkesztés

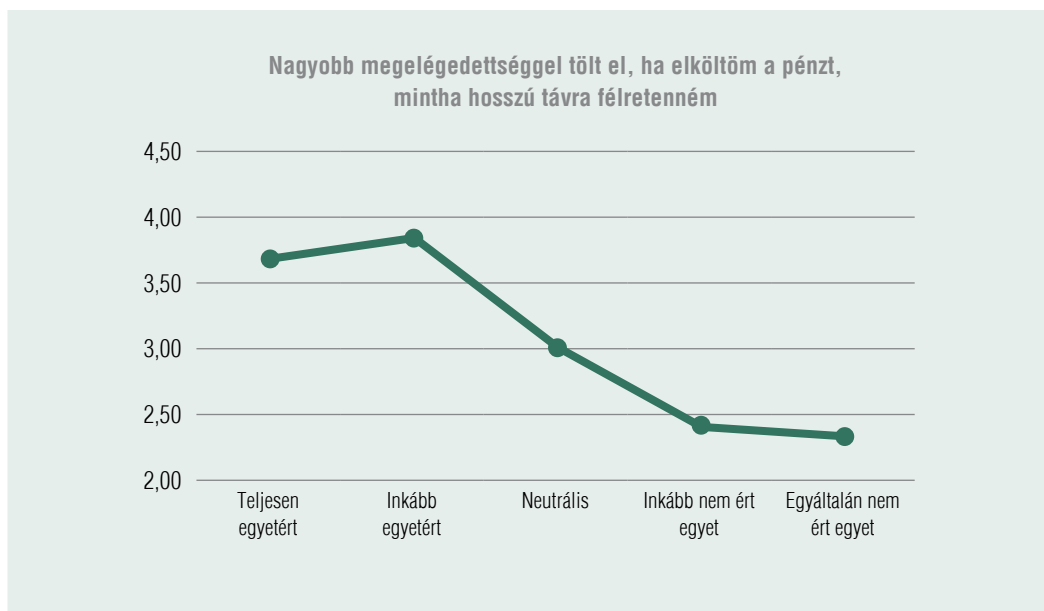
17. ábra

A SZERENCSEBEN VALÓ HIT ÉS A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG KAPCSOLATA

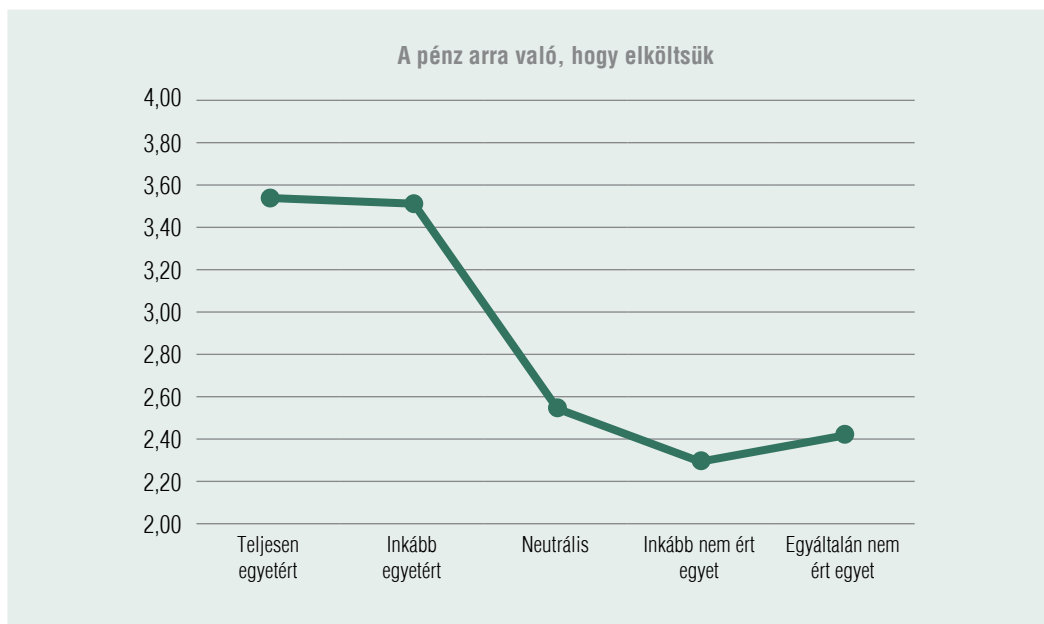
Forrás: saját szerkesztés

A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG ÉS A CARPE DIEM ÉRZÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI 1.

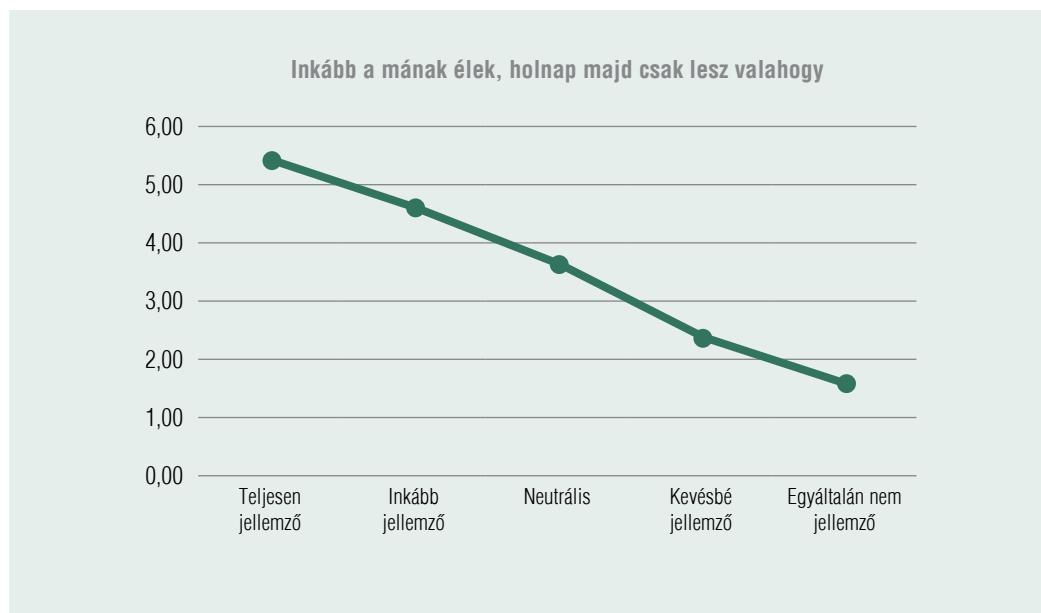
Forrás: saját szerkesztés

A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG ÉS A CARPE DIEM ÉRZÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI 2.

Forrás: saját szerkesztés

A PÉNZÜGYI SÉRÜLEKENYSÉG ÉS A CARPE DIEM ÉRZÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI 3.

Forrás: saját szerkesztés

ség szignifikáns kapcsolatban van a jelzett mutatókkal. Mindez azt jelenti, hogy a pénzügyi sérülékenység hátterében a vágyak kontrollálásának, prolongálásának nehézsége húzódhat meg. Az ismertetett számok azt mutatják, hogy az extrém mértékű sérülékenység hátterében az előrelátás hiánya, az éppen rendelkezésre álló pénz azonnali elköltése jelentős tényező.

Azok esetében, akik kockázatkerülő típusok, kisebb a pénzügyi sérülékenység pontszáma, kivéve azokat, akik az erre vonatkozó attitűdállítással egyáltalán nem értenek egyet. (Lásd 21. ábra)

A pénzügyi helyzet és a sérülékenység közötti szignifikáns kapcsolat a következőképpen jellemezhető: az elégedettség fordított kapcsolatban van a sérülékenységgel, a pénzügyi helyzet – mint akadály – észlelése és az adósság mértéke pozitív kapcsolatban van a sérülékenységgel. Mindez nem meglepő, ugyanakkor jól mutatja, hogy a pénzügyisérülékenység-index

egymással korreláló tényezők együttese, így jól mutatja a vizsgálni szándékozott tényezőket. (Lásd 22., 23., 24. ábra)

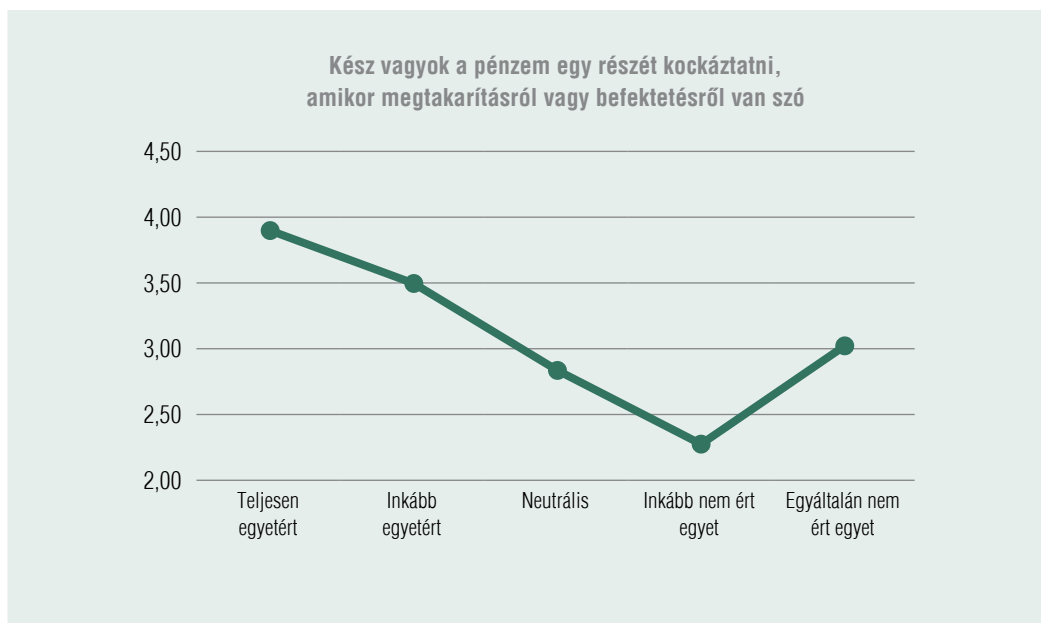
„Épp hogy csak megélek a pénzből” – hangzik a harmadik állításcsoportban. Ez a változó hasonlóan az előzőhöz, statisztikailag szignifikáns összefüggést mutat a pénzügyisérülékenység-mutatóval. Minél inkább jellemző az egyénre, hogy épp csak megél a pénzből, annál inkább sérülékeny. (25. ábra)

A pénzügyi kérdések és a megélhetés miatti aggodalom mértéke a sérülékenységgel pozitív kapcsolatot mutat. Minél inkább jellemző valakire, hogy aggódik pénzügyi helyzete miatt, annál magasabb a pénzügyisérülékenység-mutató értéke. (26. ábra)

Az aggodás egy másik aspektusa is megjelenik a harmadik attitűdállítás csoportban. Teljesen hasonló képet mutat az előző, aggodásra vonatkozó állítással. (27. ábra)

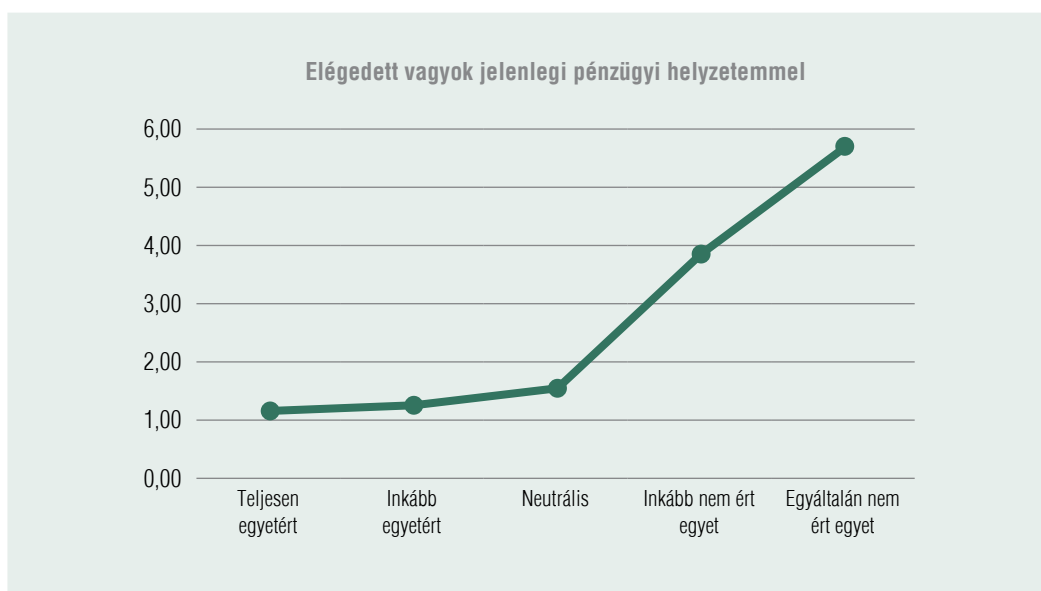
A különböző negatív érzelmek mellett az ál-

A KOCKÁZATVÁLLALÁS ÉS A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Forrás: saját szerkesztés

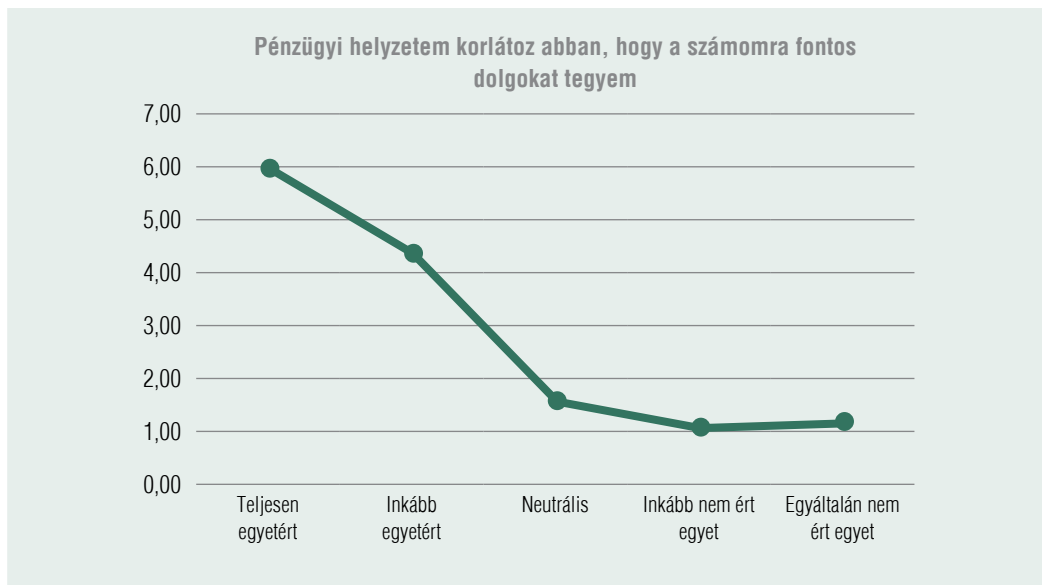
A PÉNZÜGYI HELYZETTEL VALÓ ELÉGEDETTSÉG ÉS A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Forrás: saját szerkesztés

23. ábra

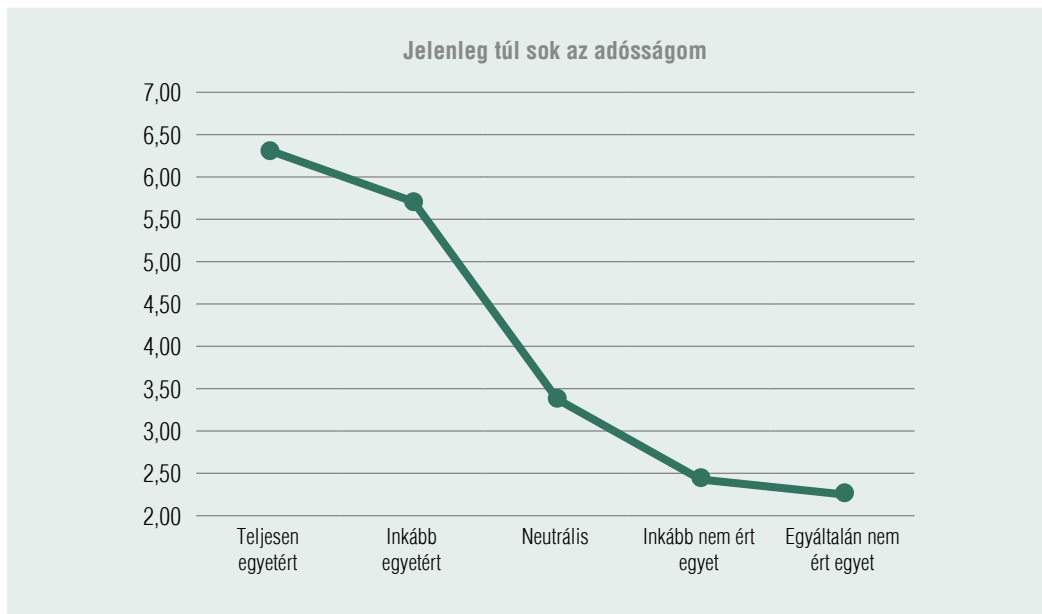
A PÉNZÜGI HELYZET KORLÁTKÉNT VALÓ ÉSZLELÉSE ÉS A PÉNZÜGI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

Forrás: saját szerkesztés

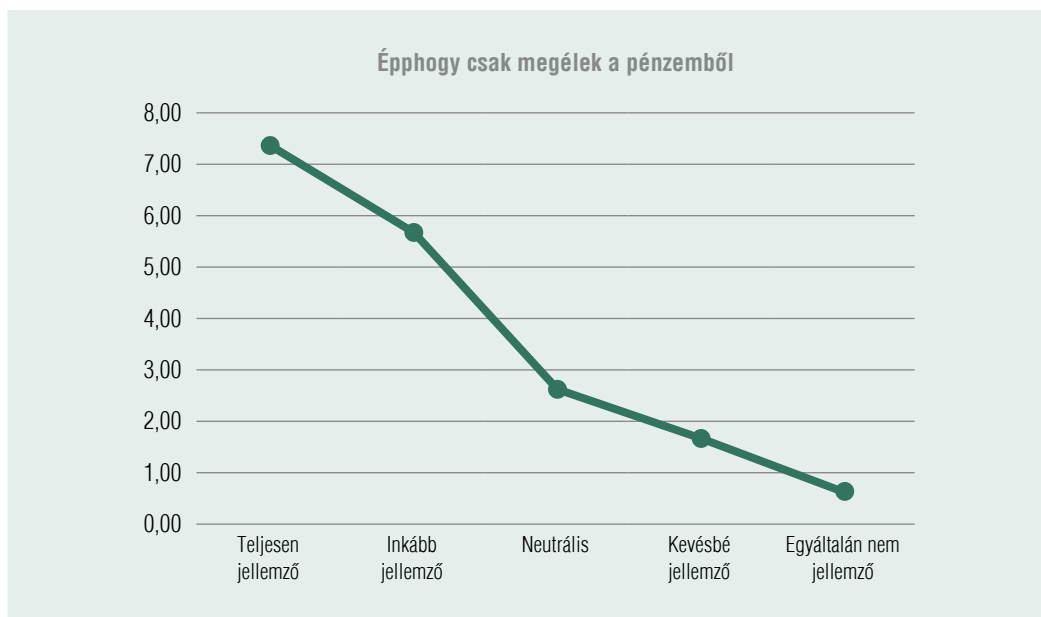
24. ábra

AZ ADÓSSÁG MÉRTÉKE ÉS A PÉNZÜGI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

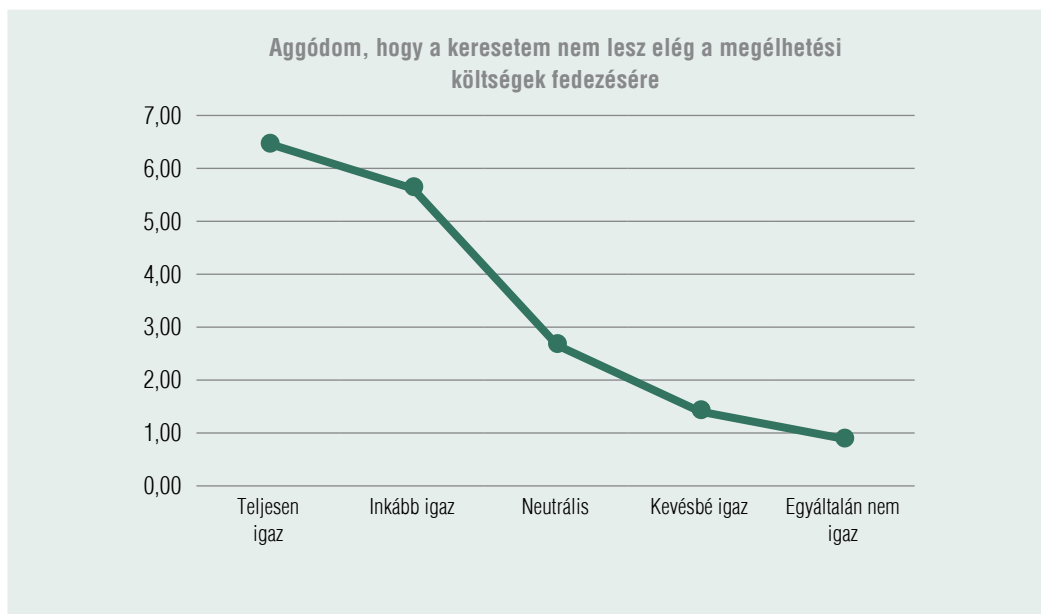
Forrás: saját szerkesztés

A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ANYAGI KERET ÉS A PÉNZÜGI SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

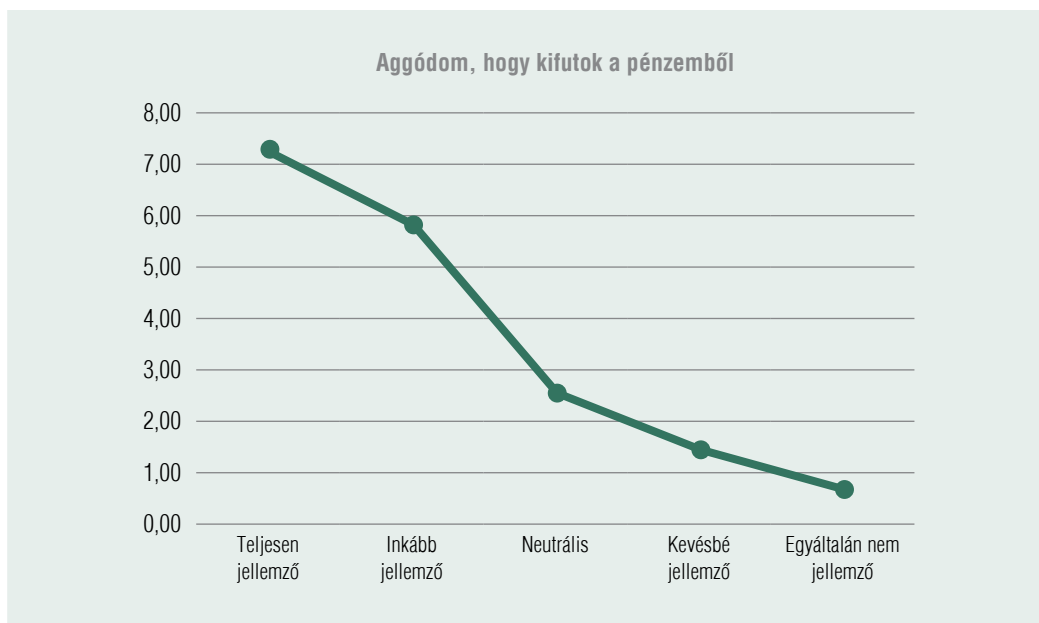
Forrás: saját szerkesztés

AZ AGGÓDÁS ÉS A SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI 1.

Forrás: saját szerkesztés

AZ AGGÓDÁS ÉS A SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI 2.

Forrás: saját szerkesztés

lítások között megjelenik a kontroll is. Amikor valaki úgy érzi, hogy élete a pénzügyi helyzetétől függ, és nem ő irányítja, az egyúttal a pénzügyi sérülékenységet is növeli. (28. ábra)

Hasonlóan az előző állításhoz, a harmadik attitűdállítás csoportban is van olyan változó, ami az anyagi helyzetet teszi felelőssé, csak nem a teljes életre, hanem a célokra vonatkozóan. Az ábra szinte teljes mértékben ugyanolyan, mint az előző. (29. ábra)

A 3. táblázat a pénzügyi sérülékenységgel szignifikáns összefüggést mutató változókat foglalja össze. Az összegzés az attitűdállításokat nem tartalmazza.

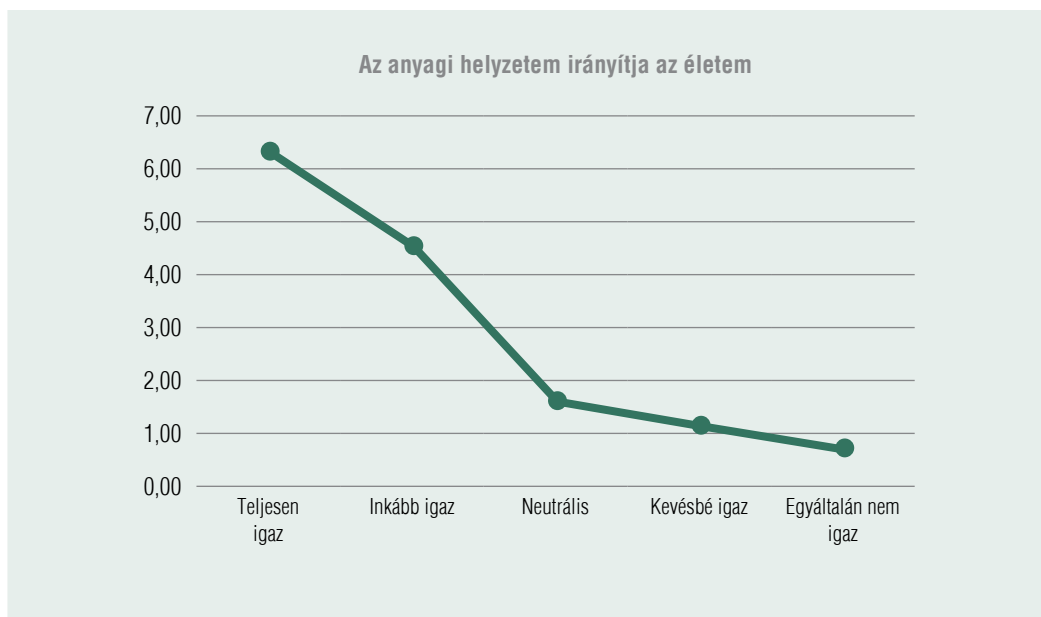
ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK

Ahogy Poh és Sabri (2017) a pénzügyi sérülékenységről szóló összefoglaló tanulmányukban javasolják, a pénzügyi sérülékenységet

többdimenziós fogalomként érdemes meghatározni. Ennek megfelelően jártunk el, amikor a 12 állításból kialakított pénzügyisérülékenység-mutatót létrehoztuk. Tudományos értelemben a pénzügyi sérülékenység mérését oly módon is továbbfejlesztettük, hogy a nemzetközi szakirodalomban használt (Yusof et al., 2015; Lewis és AV Lewis 2014; Guarcello et al., 2010) változókon túl a pénzügyi kultúra viselkedés- és attitűdbeli jellemzőit is bevontuk.

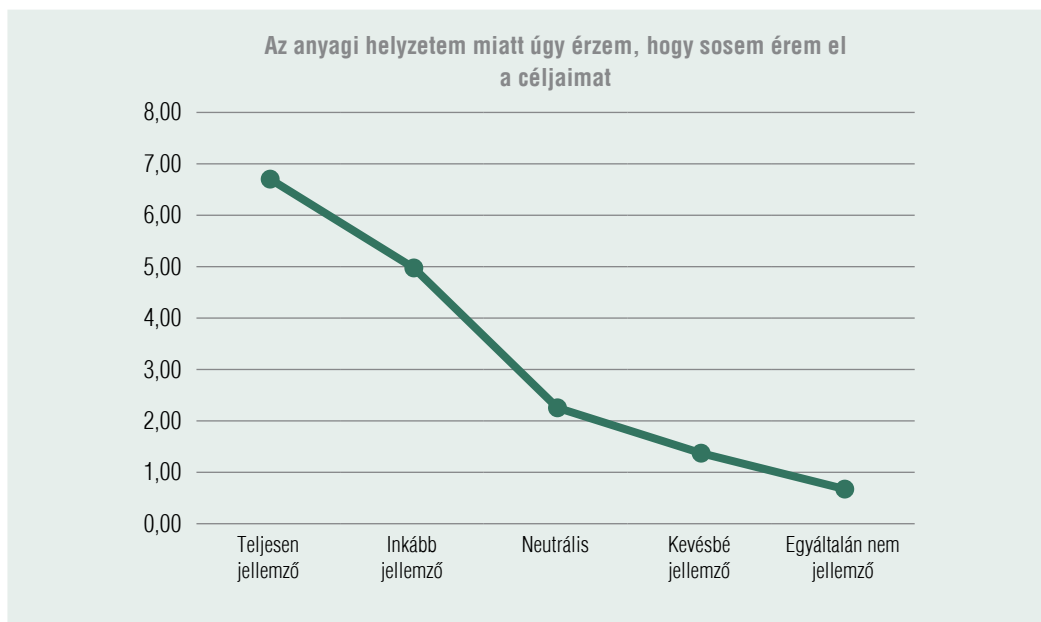
Elemzésünk élesen rámutat, hogy a jövedelem növekedése csökkenti ugyan a pénzügyi sérülékenységet, de a magasabb elköltethető összeg nem növeli a pénzügyi tudatosságot. A pénzügyi sérülékenység szempontjából jelentősége van a képzettségnek. A kutatás eredményei azt jelzik, hogy az általános iskolai végzettség hiánya súlyos veszélyeztető tényező, ezen kívül az átlagnál alacsonyabb sérülékenységhez a szakmával rendelkezés nem

AZ ALÁRENDELTSÉG ÉS A SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI 1.

Forrás: saját szerkesztés

AZ ALÁRENDELTSÉG ÉS A SÉRÜLÉKENYSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI 2.

Forrás: saját szerkesztés

A PÉNZÜGYI SÉRÜLÉKENYSÉGGEL SZIGNIFIKÁNS ÖSSZEFÜGGÉST MUTATÓ VÁLTOZÓK ÖSSZEGRÉSE

A pénzügyi sérülékenységgel szignifikáns összefüggést mutató változók	Összefüggés leírása
Nem	A pénzügyi sérülékenység magasabb a nők esetében.
Lakóhely	A pénzügyi sérülékenység a dél-alföldi régióban a legmagasabb és Dél-Dunántúlon a legalacsonyabb.
Iskolai végzettség	Legkevésbé sérülékenyek a felsőfokú végzettségűek, és leginkább sérülékenyek a 8 általánosnál kevesebbet végzettek.
Munkaviszony	Leginkább sérülékenyek az álláskereső/munkanélküliek. Legkevésbé sérülékenyek az önfoglalkoztatók.
Jövedelem	Minél kevesebb a jövedelme az egyénnek, annál sérülékenyebb pénzügyi értelemben.
Önfenntartási képesség a fő jövedelemforrás elvesztése esetén	Minél kevesebb ideig képes fenntartani magát valaki, annál sérülékenyebb.
Pénzügyi tudás önértékelése	Minél magabiztosabb valaki a pénzügyi tudásában, annál kevésbé sérülékeny.
Pénzügyi tudás objektív mértéke	Minél alacsonyabb az egyén pénzügyi tudása, annál sérülékenyebb pénzügyileg.
Pénzügyi célok kitűzése	Azok, akik kitűznek pénzügyi célokat, kevésbé sérülékenyek.
Nyugdíjas évekre való felkészültség foka	Akik jobban felkészültek a nyugdíjas évekre, kevésbé sérülékenyek.
Pénzügyek kézbe tartása	Minél inkább jellemző a pénzügyek kézbe tartása az egyénre, annál kevésbé sérülékeny.
Megfontolt vásárlás	A körültekintés, a vásárlás előtti megfontoltság jellemző azokra, akiknek magas a pénzügyi sérülékenység pontszámuk.
Jövedelem beosztása	Azok, akik elköltik a fizetésüket a hónap vége előtt, magasabb sérülékenység pontszámmal jellemezhetők.
Számlák befizetése határidőn belül	A legsérülékenyebbek kevésbé tartják igaznak magukra vonatkozóan azt, hogy időben befizetnék a számlákat.
Tájékozódás vásárlás előtt	Azok, akik nem olvassák el ezeket a részeket mindaddig, amíg be nem következik valami baj, pénzügyi sérülékenység tekintetében magasabb pontszámmal jellemezhetők.
Szerencsére hagyatkozás	Azok, akikre ez jellemző magatartás, pénzügyileg sérülékenyebbek, mint azok, akikre nem jellemző.
Pénzügyi tudatosság	Minél inkább tudatos valaki a pénzügyei tekintetében, annál kevésbé sérülékeny.
Pénzügyi eszközök használatának foka	Minél több pénzügyi terméket ismer és használ az egyén, annál kevésbé sérülékeny.

Forrás: saját szerkesztés

elég, fontos az érettségi megléte. Úgy tűnik, az érettségi biztosítja azokat az alapvető kultúrtechnikákat, kalkulációs és olvasási készségeket, amelyek szükségesek a tájékozott és számtanilag is helyes döntéshozatalhoz. További kutatást igényel a kalkulációs készségek terén mért romlás okainak feltárása.

A kutatás egyik legfőbb eredménye a pénzügyi attitűdök és a pénzügyi sérülékenység közötti összefüggések feltárása. Elemzésünk azt mutatja, hogy a pénzügyi sérülékenység kialakulásának hátterében az aktuális vágyak prolongálásának nehézsége jelentős tényező. A pénzügyileg sérülékeny csoportokra ugyanis nemcsak az jellemző, hogy megélhetési gondokkal küzdenek, hanem az is, hogy emellett nehézséget jelent számukra a pénzköltés kontrollálása is. Bár az érzelmek szintjén az aggodás és szorongás van jelen életükben, egyúttal hajlamosak költekezni. Alacsonyabb a képzettségük, a pénzügyi tudásuk, és jellemző rájuk, hogy nem tartják kézben pénzügyeiket, nem készítik fel a költséget. Ez a csoport nem magabiztos, sem pénzügyi tudását, sem jövőjét te-

kintve. A pénzügyi célok és az ehhez kapcsolódó stratégiakészítés hiánya szintén hozzájárul a pénzügyi sérülékenységhez. Ez az „Egyszer hopp, másszor kopp” szemlélet és az ismertetett jellemzők összességében pénzügyi sérülékenységet, kiszolgáltatottságot okoznak a mindennapi életvitelben.

A kutatás eredményei megerősítik a „pénzügyi tudatosság” stratégiában megjelölt célok és eszközök megalapozottságát. A stratégia rámutat, hogy az alapvető fogyasztói döntések meghozatalához is egyre szerteágazóbb és mélyrehatóbb tudásra és felkészültségre van szükség, azonban a lakosság pénzügyi műveltsége még korántsem megfelelő. Emellett egyre inkább jellemző az impulzív, nem átgondolt, körültekintés és összehasonlítás nélküli döntéshozatal. A demográfiai trendek is egyre fontosabbá teszik a pénzügyi tudatosságot, így a várható élettartam növekedése, az egészségügyi ellátással szembeni magasabb minőségi elvárások és lehetőségek bővülése, a prevenció előtérbe kerülése növeli az öngondoskodás fontosságát.

JEGYZET

- ¹ A kutatást a Pénziránytű Alapítvány és a Pénzügyminisztérium pénzügyekért felelős államtitkársága támogatta.

IRODALOM

- AL-MAMUN, A., MAZUMDER, M. N. H. (2015). Impact of microcredit on income, poverty, and economic vulnerability in Peninsular Malaysia. *Development in Practice*, 25 (3), pp. 333–346, <https://doi.org/10.1080/09614524.2015.1019339>
- ANDERLONI, L., BACCHIOCCHI, E., VANDONE, D. (2012). Household financial vulnerability: An empirical analysis. *Research in Economics*, 66(3), pp. 284–296, <https://doi.org/10.1016/j.rie.2012.03.001>
- ATKINSON, A., MESSY, F. A. (2012). *Measuring Financial Literacy: Results of the OECD International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study*. OECD Working Papers on Finance, Insurance

and Private Pensions, No. 15, OECD Publishing, Paris

BÁRCZI J., ZÉMAN Z. (2015). A pénzügyi kultúra és annak anomáliái. *Polgári Szemle*, 11 (1–3) 23–41. oldal

DAUD, S. N. M., MARZUKI, A., AHMAD, N., KEFELI, Z. (2018). Financial Vulnerability and Its Determinants: Survey Evidence from Malaysian Households. *Emerging Markets Finance and Trade*, 55 (9), <https://doi.org/10.1080/1540496x.2018.1511421>

FINNEY, A., JENTZSCH, N. (2008). Consumer Financial Vulnerability: Technical Report. *European Credit Research*, pp. 1–52

FURNHAM, ADRIAN F. (1984). Many Sides of the Coin: The Psychology of Money Usage. *Personality and Individual Differences*, 5 (5), pp. 501–509, [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(84\)90025-4](https://doi.org/10.1016/0191-8869(84)90025-4)

GARMAN, E. T., FORGUE, R. E. (2006). *Personal finance*. Boston: Houghton Mifflin

GOLDBERG, H., LEWIS, R. T. (1978). *Money Madness: The Psychology of Saving, Spending, Loving and Hating Money*. William Morrow and Co., New York, [https://doi.org/10.1016/0007-6813\(78\)90022-8](https://doi.org/10.1016/0007-6813(78)90022-8)

GUARCELLO, L., MEALLI, F., ROSATI, F. C. (2010). Household vulnerability and child labor: the effect of shocks, credit rationing, and insurance. *Journal of Population Economics*, 23(1), pp. 169–198, <https://doi.org/10.1007/s00148-008-0233-4>

HILGERT, M. A., HOGARTH, J. M., BEVERLY, S. G. (2003). Household Financial Management: The Connection between Knowledge and Behavior. *Federal Reserve Bulletin*, July 2003, pp. 309–322

KOLOZSI P. P., HOFFMANN M. (2016). A külső sérülékenység csökkentése monetáris politikai eszköz-

zökkel. A Magyar Nemzeti Bank jegybanki eszköztárának megújítása (2014–2016). *Pénzügyi Szemle*, (1) 9–34. oldal

LEWIS, J., A. V. LEWIS, S. (2014). Processes of vulnerability in England? Place, poverty and susceptibility. *Disaster Prevention and Management*, 23 (5), pp. 586–609, <https://doi.org/10.1108/dpm-03-2014-0044>

LUKSANDER, A., NÉMETH, E., ZSÓTÉR, B. (2017). Financial personality types and attitudes that affect financial indebtedness. *International Journal of Social Science & Economic Research* 2 (9), pp. 4687–4704, p. 18

MATHUR, I. (1989). Personal finance. Cincinnati: South-Western Publishing

NAGY P., TÓTH Zs. (2012). Értelem és érzelem. A lakossági ügyfelek gazdasági magatartása és a bankokkal kapcsolatos attitűdjei. *Hitelintézet Szemle*, Különszám, 13–24. oldal, Letöltve: <http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2012/10/13-24-ig-nagy-toth.pdf>

NÉMETH E., ZSÓTÉR B., LUKSANDER A. (2017). A 18-35 évesek pénzügyi kultúrája – a pénzügyi sérülékenység háttértényezői. *Esély*, 2017/3. 3–34. oldal

NÉMETH, E., ZSÓTÉR, B. (2019). Anxious spenders: Background factors of financial vulnerability. *Economics and Sociology*, 12 (2) pp. 147–169, p. 23, <https://doi.org/10.14254/2071-789x.2019/12-2/9>

NÉMETH E., BÉRES D., HUZDIK K., ZSÓTÉR B. (2016). Pénzügyi személyiségtípusok Magyarországon. Kutatási módszerek és primer eredmények. *Hitelintézet Szemle*, 15 (2), 153–172. oldal

POH, L. M., SABRI M. F. (2017). Review of Financial Vulnerability Studies. *Archives of Business Research*, 5 (2), pp. 127–134

- SCHOFIELD, D. J., PERCIVAL, R., PASSEY, M. E., SHRESTHA, R. N., CALLANDER, E. J., KELLY, S. J. (2010). The financial vulnerability of individuals with diabetes. *The British Journal of Diabetes and Vascular Disease*, 10(6), pp. 300–304, <https://doi.org/10.1177/1474651410385864>
- TANG, T. L. P. (1992). The Meaning of Money Revisited. *Journal of Organizational Behavior*, 13 (2), pp. 197–202, <https://doi.org/10.1002/job.4030130209>
- XIAO, J. J. (2010). *Consumer Financial Capability and Well-being*. In: Xiao, J. J. (ed) Handbook of Consumer Finances Research. Springer International Publishing Switzerland
- XIAO, J. J., O'NEILL, B., PROCHASKA, J. M., KERBAL, C. M., BRENNAN, P., BRISTOW, B. J. (2004). A consumer education program based on the transtheoretical model of change. *International Journal of Consumer Studies*, 28 (1), pp. 55–65, <https://doi.org/10.1111/j.1470-6431.2004.00334.x>
- YAMAUCHI, K. T., TEMPLER, D. J. (1982). The Development of a Money Attitude Scale. *Journal of Personality Assessment*, 46 (5), pp. 522–528, https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4605_14
- YUSOF, S. A., ROKIS, R. A., JUSOH, W. J. W. (2015). Financial fragility of urban households in Malaysia. *Journal Economi Malaysia*, 49 (1), pp. 15–24, <https://doi.org/10.17576/jem-2015-4901-02>
- ZSÓTÉR B., NÉMETH E., LUKSANDER A. (2017). A társadalmi-gazdasági környezet változásának hatása a pénzügyi kultúrára. Az OECD 2010-es és 2015-ös kutatási eredményeinek összehasonlítása. *Pénzügyi Szemle*, (2) 151–166. oldal